9. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN COĞRAFYA DERSİNE KARŞI TUTUMLARI (KAHRAMANMARAŞ ÖRNEĞİ)

Recep KABA

Yüksek Lisans Tezi
Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı
Prof. Dr. Serhat ZAMAN
2016
(Her Hakkı Saklıdır)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTA ÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
COĞRAFYA EĞİTİMİ BİLİM DALI

9. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN COĞRAFYA DERSİNE KARŞI TUTUMLARI (KAHRAMANMARAŞ ÖRNEĞİ)

(9TH Class Students Towards the Course of Geography (Kahramanmaraş Sample)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Recep KABA

Danışman: Prof. Dr. Serhat ZAMAN

ERZURUM
Ağustos, 2016

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Prof. Dr. Serhat ZAMAN danışmanlığında, Recep KABA tarafından hazırlanan "9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Karşı Tutumları (Kahramanmaraş Örneği)" başlıklı çalışma 12.08.2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından. Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Coğrafya Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Serhat ZAMAN İmza:

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Ogün COŞKUN İmza:

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Alperen KAYSERİLİ İmza:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

22.08./2016

Prof. Dr. Kemal DOYMUŞ
Enstitü Müdürü

TEZ ETİK ve BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "**9. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN COĞRAFYA DERSİNE KARŞI TUTUMLARI (KAHRAMANMARAŞ ÖRNEĞİ)**" başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

22/..../2096

Recep KABA

ii

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

9. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN COĞRAFYA DERSİNE KARŞI TUTUMLARI (KAHRAMANMARAŞ ÖRNEĞİ)

Recep KABA

2016, 91 sayfa

Bu çalışmanın amacı, 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine karşı tutumlarını ve öğrencilerin cinsiyetleri ile okudukları okul türünün coğrafya dersine karşı tutumlarını etkileyip etkilemediğini ortaya koymaktır. Etkili bir coğrafya eğitiminin yapılabilmesi ancak öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumlarının bilinmesiyle olabilir. İşte bu araştırma bu tutumları ortaya koymakla önem arz etmektedir.

Araştırmamın evrenini Kahramanmaraş İl merkezi oluşturmaktadır. Fakat araştırmanın yapıldığı yerde bütün okullara ve öğrencilere ulaşmanın zaman ve ekonomi yönünden zor olmasından dolayı; farklı liselerden örneklem belirlenmiştir. Araştırmanın evrenini oluşturan öğrencilerin öğrenim gördükleri okulların seçiminde tesadüfî (random) örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, 2015–2016 Eğitim–Öğretim yılında, Kahramanmaraş İl merkezinde 10 farklı orta öğretim kurumunda öğrenim gören 558 öğrenci oluşturmaktadır. Ayrıca mümkün olduğunca farklı okul türünün olmasına dikkat edilmiştir

Bu amaç doğrultusunda araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırmada, Kahramanmaraş İl merkezinde bulunan 10 farklı lisede öğrenim gören 9. sınıf öğrencilerinden 314'ü erkek, 244'ü kız, toplamda 558 öğrenci örneklem olarak seçilmiştir. Veri toplama aracı olarak Güven ve Uzman (2006) tarafından geliştirilen ve 39 maddeden oluşan tutum ölçeği kullanılmış ve veriler belli değişkenlere göre SPSS'de analiz edilmiştir. Bulgulara göre, öğrencilerin genel olarak coğrafya dersine yönelik olumlu tutum sergilediği, cinsiyet ve okul türüne göre anlamlı bir farklar olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya, Tutum, Okul Türü, Coğrafya Dersi, Kahramanmaraş.

ABSTRACT

MASTER THESIS

9TH CLASS STUDENTS TOWARDS THE COURSE OF GEOGRAPHY (KAHRAMANMARAŞ SAMPLE)

Recep KABA

2016, 91 Pages

The aim of this study is to put forward attitude of 9th class students towards the course of geography. Also it was aimed to put forward whether the gender of students and type of their school influence their attitude towards the course of geography. An effective geography course is only possible through knowing the attitude of students towards geography course.

The universe of research is composed of Kahramanmaraş city centre. Random sampling method was used in selection of schools of students who compose the universe of study. Sampling group of the study is composed of students who receive education in 10 different secondary schools in Kahramanmaraş in 2015-2016 academic year.

In this sense, descriptive survey model was used in the study which is one of the quantitative research methods.

In this study, 558 students were chosen in total as sample among 9th class students who receive education at 10 different high-schools in Kahramanmaraş city centre; 314 of them are male and 244 are female. Attitude scale composed of 39 articles was used as data collection tool and data were analyzed in SPSS according to specific variables. According to findings, students generally exhibit positive attitude towards geography course and this attitude differs significantly according to gender and type of school.

Key Words: Geography, Attitude, School type, Geography Lesson, Kahramanmaraş

ÖN SÖZ

Günümüz eğitim sistemine göre eğitim-öğretim sürecinde öğrencilerin kişisel özelliklerini bilmek gerekli hale gelmiştir. Çünkü etkili bir eğitim ancak bireylerin kişisel özelliklerinin bilinmesiyle mümkündür. Ayrıca bu kişisel özellikler dikkate alınarak eğitim-öğretim sürecinin planlanması, eğitimde başarıyı artırmada önemlidir. İşte bu kişisel özelliklerden olan tutumların da dikkatle incelenmesi gerekmektedir. Ayrıca tutumların, öğrenci başarısında etkili olduğu bir gerçektir. Bu sebepledir ki öğrencilerin coğrafya dersine karşı tutumları araştırılmış ve 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine karşı tutumları Kahramanmaraş İli örneği ile ortaya konmuştur.

Araştırma süreci boyunca değerli bilgilerini ve tecrübelerini esirgemeyen ve tecrübeleri ve rehberliği ile çalışmalarıma yön veren danışman hocam Sayın Prof. Dr. Serhat ZAMAN'a, Arş. Gör. Yılmaz KESKİN'e ayrıca anket çalışmamızın uygulanmasında yardımlarını esirgemeyen öğretmen ve öğrencilere, idarecilerimize, sabır ve desteğiyle her zaman yanımda olan Servet ELHAN, Recep MIRIK ve aileme teşekkür ederim.

Erzurum – 2016 **Recep KABA**

İÇİNDEKİLER

KABUL ve ONAY TUTANAĞI i
TEZ ETİK ve BİLDİRİM SAYFASI ii
ÖZET iii
ABSTRACT iv
ÖN SÖZ v
TABLOLAR DİZİNİ ix
KISALTMALAR DİZİNİ xi

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ 1
1.1. Araştırmanın Amacı 4
1.2. Araştırmanın Önemi ve Problem Durumu 4
1.2.1. Araştırmanın önemi 4
1.2.2. Araştırmanın problemi ve alt problemleri 5
1.3. Araştırmanın Varsayımları 6
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları 6
1.5. Tanımlar 6

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR 8
2.1. Eğitim Kavramı 8
2.2. Eğitimin Amacı 9
2.3. Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları 10
2.4. Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın Genel Amaçları 11
2.5. Öğretim Kavramı 12
2.6. Coğrafyanın Tanımı ve Eğitimi 13
2.6.1. Coğrafyanın tanımı 13
2.6.2. Coğrafya eğitimi 15
2.7. Coğrafya Eğitiminin Önemi ve Gerekliliği 18
2.8. Tutum Kavramı 20
2.8.1. Tutum kavraminin temel öğeleri 22

2.8.2. Tutumun yapisi 24
2.8.4. Tutum kriterleri 25
2.8.4. Tutum, eğitim - öğretim ve coğrafya ilişkisi 25
2.6. Konuyla İlgili Yapılmış Araştırmalar 28

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM 33
3.1. Araştırma Modeli 33
3.2. Evren ve Örneklem 33
3.3. Veri Toplama Araçları 34
3.4. Verilerin Analizi 35

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR ve YORUMLAR 36
4.1. Lise 9. Sınıf Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Analizi 36
4.1.1. Öğrencilerin cinsiyet dağilimi ile ilgili veriler 36
4.2. Araştırmada Yer Alan Okul Türlerine İlişkin Veriler 37
4.3. Coğrafya Dersine Yönelik Tutumlara İlişkin Bulgular 38
4.3.1. 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine karşı tutumlarına ilişkin bulgular 40
4.4. Alt Problemlere Yönelik Bulgular 41
4.4.1. 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarıyla ilgili cinsiyete ilişkin bulgular 41
4.4.1.1. Öğrencilerin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutumları 42
4.4.1.2. Öğrencilerin coğrafya konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutumları 43
4.4.1.3. Öğrencilerin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutumları 43
4.4.1.4. Öğrencilerin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutumları 43
4.4.1.5. Öğrencilerin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutumları 43
4.4.1.6. Öğrencilerin coğrafya dersinin işlenişi ile ilgili tutumları 44
4.4.1.7. Öğrencilerin coğrafya dersinde materyal kullanımıyla ilgili tutumları 44

4.4.2. Lise 9. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türlerine ilişkin betimsel verileri ve anova sonuçları 45
4.4.2.1. Öğrencilerin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutumlarına ait betimsel istatistikleri ve anova sonuçları 45
4.4.2.2. Öğrencilerin coğrafya konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutumlarına ait betimsel istatistikleri ve anova sonuçları 48
4.4.2.3. Öğrencilerin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutumlarına ait betimsel istatistikleri ve anova sonuçları 52
4.4.2.4. Öğrencilerin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutumlarına ait betimsel istatistikleri ve anova sonuçları 55
4.4.2.5. Öğrencilerin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutumlarına ait betimsel istatistikleri ve anova sonuçları 58
4.4.2.6. Öğrencilerin coğrafya dersinin işlenişi ile ilgili tutumlarına ait betimsel istatistikleri ve anova sonuçları 61
4.4.2.7. Öğrencilerin coğrafya dersinde materyal kullanımıyla ilgili tutumlarına ait betimsel istatistikleri ve anova sonuçları 63

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ ve ÖNERİLER 65
5.1. Sonuçlar 65
5.2. Öneriler 69

KAYNAKÇA 71
EKLER 77
EK 1. Coğrafya Dersine Yönelik Tutum Ölçeği 77
ÖZ GEÇMİŞ 78

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Araştırmaya Katılan Okullar 34
Tablo 4.1. Katılımcıların Cinsiyetlerine İlişkin Betimsel Veriler 36
Tablo 4.2. Okul Türlerine İlişkin Betimsel Veriler 37
Tablo 4.3. 9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Karşı Tutumlarına İlişkin Bulgular 39
Tablo 4.4. 9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumlarıyla İlgili Cinsiyete İlişkin Bulgular 42
Tablo 4.5. 9. Sınıf Öğrencilerinin Öğrencilerin Coğrafya Dersinin Genel Özellikleri ve Önemine İlişkin Tutumlarla İlgili Öğrenim Görülen Okul Türlerine İlişkin Betimsel Verileri 45
Tablo 4.6. 9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersinin Genel Özellikleri ve Önemine İlişkin Tutumlarla İlgili Öğrenim Görülen Okul Türlerine Göre Anlamlı Farkına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 46
Tablo 4.7. 9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Konularının İlgi Çekiciliği İle İlgili Tutumlarıyla İlgili Öğrenim Görülen Okul Türlerine İlişkin Betimsel Verileri 48
Tablo 4.8. 9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Konularının İlgi Çekiciliği İle İlgili Tutumlarının Öğrenim Görülen Okul Türlerine Göre Anlamlı Farkına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 49
Tablo 4.9. 9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersinin Öğrenciye Sağladığı Katkıya İlişkin Tutumlarının Öğrenim Görülen Okul Türlerine İlişkin Betimsel Verileri 52
Tablo 4.10. 9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersinin Öğrenciye Sağladığı Katkıya İlişkin Tutumlarında Öğrenim Görülen Okul Türlerine Göre Anlamlı Farkına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 53
Tablo 4.11. 9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersinin Gerekliliğine Dair Tutumları İle İlgili Öğrenim Görülen Okul Türlerine İlişkin Betimsel Verileri 55
Tablo 4.12. 9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersinin Gerekliliğine Dair Tutumları İle İlgili Öğrenim Görülen Okul Türlerine Göre Anlamlı Farkına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 56

Tablo 4.13. 9. Sınıf Öğrencilerinin Öğretmenin Dersteki Tutumları İle İlgili Tutumlarında Öğrenim Görülen Okul Türlerine İlişkin Betimsel Verileri 58
Tablo 4.14. 9. Sınıf Öğrencilerinin Öğretmenin Dersteki Tutumları İle İlgili Tutumlarına İlişkin Öğrenim Görülen Okul Türlerine Göre Anlamlı Farkına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 59
Tablo 4.15. 9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersinin İşlenişi İle İlgili Tutumlarına Dair Öğrenim Görülen Okul Türlerine İlişkin Betimsel Verileri 61
Tablo 4.16. 9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersinin İşlenişi İle İlgili Tutumları Öğrenim Görülen Okul Türlerine Göre Anlamlı Farkına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 62
Tablo 4.17. 9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersinde Materyal Kullanımıyla İlgili Tutumları Öğrenim Görülen Okul Türlerine İlişkin Betimsel Verileri 63
Tablo 4.18. 9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersinde Materyal Kullanımıyla İlgili Tutumları Öğrenim Görülen Okul Türlerine Göre Anlamlı Farkına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 63

KISALTMALAR DİZİNİ

$\overline{X}$	: Aritmetik Ortalama
N	: Birey Sayısı
F	: Frekans
Art. O	: Aritmetik Ortalama
F	: Varyans Değeri
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
P	: Farkın Anlamlılık Düzeyi
SPSS	: Statistical Package For Social Sciences
SS	: Standart Sapma
T	: t Testi Değeri
TDK	: Türk Dil Kurumu
Akt.	: Aktaran
M.T.A.L.	: Mesleki Teknik Anadolu Lisesi
Sd	: Serbestlik derecesi
CDÖP	: Coğrafya Dersi Öğretim Programı

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu çalışma 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine karşı tutumlarını araştırmayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusuna öncelikle eğitim, tutum ve coğrafya kavramlarını açıklayarak başlamak araştırma için daha uygun olacaktır. Çünkü araştırmamız bu üç kavram üzerinde temellenmektedir.

Ertürk (1975, s. 12)'e göre eğitim, "bireyin davranışlarını kendi yaşantısıyla kasıtlı olarak değişme meydana getirme süreci" olarak tanımlamıştır. Yani birey kendi davranışlarında isteyerek meydana getirdiği değişikliklerdir.

Büyükkaragöz (1995, s. 32,33) ise eğitimi şu şekilde tanımlamıştır: "Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istenilen yönde değişim meydana getirme süreci" şeklinde tanımlamıştır. Bu iki tanıma bakıldığında dikkat çeken husus, eğitimin bireyde davranış değişikliği yapması özelliğidir. Eğitimin amacına ulaşabilmesi ancak bireyde davranış değişikliği gerçekleşmesiyle mümkündür.

Diğer bir kavramımız ise tutum kavramıdır. Tutum kavramı ile ilgili birkaç tanım verilmiştir.

İnceoğlu (2010, s. 7) tutumu, "bireyin bir durum, olay, nesne, ya da olgu yani herhangi bir uyarıcı karşısında ortaya koyması beklenen davranış şekli" olarak tanımlamaktadır.

Başaran (2000, s. 236) ise tutumu, "bireyi davranış göstermeye hazırlayan eğilimler veya yönelimler" şeklinde tanımlamaktadır. Yani bireyin herhangi bir uyarıcıya karşı göstermiş olduğu davranışlar olarak tanımlanabilir.

Coğrafya ile ilgili geçmişten günümüze birçok tanımlama yapılmıştır. Aşağıda bu tanımlardan bazılarına yer verilmiştir:

"Coğrafya terim olarak iki kavramın birleşmesi sonucu meydana gelmiştir. Bu terimler Grekçe (eski Yunanca) kökenli gé ve graphe kavramlarıdır. Bu kavramlardan gé (je veya jeo) yer (yeryüzü, Dünya, yerküre), graphe (graphein) ise, tasvir (yazı ve

şekille anlatmak) anlamlarına gelmektedir. Bu iki kavramın birleştirilmesi ile orijinal yazılış biçimi olan, gégraphé (=geographica) terimi ortaya çıkmıştır. Bu ifadeye dayanarak coğrafya, kısaca yeryüzü ilmi veya dünyayı tanıtan bir ilimdir" (Doğanay ve Doğanay, 2014, s. 9).

"Coğrafya, farklı mekanlardaki bütün fiziki ve beşeri olayların etkileşimi ve bu farklı mekanlardaki karşılıklı etkilenmenin hangi kalıpları oluşturduğu ve mekanı nasıl örgütlediğinin incelemesidir" (Tümertekin ve Özgüç, 2015,s.2).

Özçağlar (2011, s. 2) ise coğrafyayı, "insanla doğal ortam arasındaki etkileşimi ve bu etkileşimler sonucunda meydana gelen olayları, durumları dağılış, ilişki kurma, karşılaştırma, nedensellik ilkelerine bağlı kalarak ve çeşitli araştırma yöntemleri uygulayarak araştırıp inceleyen, elde ettiği sonuçları bir sentez halinde ortaya koyan bilim" şeklinde tanımlamıştır.

Atalay (2005, s. 1) coğrafyayı, "yeryüzünün şekillenmesini, yeryüzünün şekillenmesinde etkili olan süreçleri ve canlı hayatı ile bu hayatı çevreleyen doğal ortam arasındaki ilişkileri ve dağılışını inceleyen bir bilim dalı" şeklinde tanımlamıştır.

Bu tanımlara bakıldığında coğrafya canlı-cansız, nesne ve olayları, mekana bağlı olarak inceleyen bilimdir. Bu incelemeleri yaparken insanoğlunun yaşamış olduğu fiziki ve beşeri çevreden zarar vermeden, en verimli bir şekilde istifade edebilmesi ve karşılaştığı çeşitli problemlere çözüm önerileri geliştirebilmesi esas amacı oluşturmaktadır. Bu açıklamaya göre coğrafya bilgisine bakıldığında bu bilginin ne kadar önemli olduğu görülmektedir (Özçağlar, 2011, s. 2). Tüm bu öneminden dolayı gelişmek isteyen ülkelerin, coğrafya biliminden faydalanmaları gerekir. Sosyal, ekonomik ve çevresel konular başta olmak üzere hemen tüm alanlarda coğrafya biliminden ve coğrafyacılardan istifade edildiği takdirde, bu alandaki problemlere etkin çözüm yolları geliştirilebilecektir (Özgen ve Bindak 2009, s. 425,426). Bu tanımlardan anlaşılacağı üzere kısaca coğrafya; insanla yeryüzü arasındaki ilişkileri inceleyen bir bilim olarak tanımlanabilir.

"Eğitimde bilişsel özelliklerin geliştirilmesi kadar duyusal özelliklerin de geliştirilmesi önemlidir. Duyuşsal alanın boyutları olan ilgi, tutum, güdülenmişlik, kaygı, benlik gibi psikolojik yapılar bilişsel alanı da etkilemektedir" (Akdemir, 2006, s. 12).

"Öğrenci tutumlarının dikkate alınmadığı bir eğitim ortamında, istenilen düzeyde öğretim yaşantılarının oluşması ve istendik yönde davranış değişikliğinin sağlanması güçleşmektedir. Öğrencinin derse karşı geliştirmiş olduğu tutum, öğretmeni iki yönüyle ilgilendirmektedir. Biri öğrencilerin derse ve konuya karşı olumlu tutum geliştirmelerini sağlamaktır. Diğeri ise öğrencinin ders ve konuya karşı geliştirmiş olduğu olumsuz tutumları olumlu yönde değiştirmektir. Öğrencinin tutumunu değiştirmede öğretmenin önemli bir yeri vardır" (Ülgen, 1995, s. 103).

Akınoğlu (2005) ise coğrafya öğretiminde yaşanan sorunları şöyle sıralamıştır:

- Coğrafyanın öneminin anlaşılamaması ve coğrafya dersinin hafife alınmasıdır.
- Önemli sorunlardan biri de coğrafya öğretmenlerinin yeterlilikleri sorunudur.
- Materyal eksikliği,
- Coğrafya dersinin gereğinden fazla konu kapsaması,
- Coğrafyanın günlük hayata tam olarak aktarılamaması,
- Coğrafya eğitiminde yaşanan sorunlardan biri de ezberciliğe dayanması
- Ortaöğretimde okutulan coğrafya derslerinin az olması ve buna bağlı olarak ÖSS sınavında dersle ilgili az soru çıkması,
- Coğrafyanın ders olarak pek dikkate alınmaması,
- Sınav kaygısı ve buna odaklı bir öğretimle öğrenciye aşırı bilgi yüklenmesi yapılması,
- Coğrafya eğitiminin dağ, nehir, ova, başkent isimleri ezberlemenin ötesine gitmemesi veya öğrencinin böyle algılamak istemesi, (s. 89,91)

Yukarıdaki açıklamalardan hareketle, bu araştırmada 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya derslerine karşı tutumlarının araştırılması amaçlanmaktadır. Çalışmada Kahramanmaraş İl merkezinde yer alan 10 farklı okulda uygulama yapılmıştır. Öğrencilerin coğrafya dersine karşı tutumları Kahramanmaraş İli örneği ile açıklanmaya çalışılmış ve diğer araştırmalarla desteklenerek ülkemizde coğrafya dersine yönelik orta öğretim 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine karşı tutumları araştırılmıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine karşı tutumlarını ve öğrencilerin cinsiyetlerinin ve okudukları okul türünün coğrafya dersine karşı tutumlarında bir etkilerinin olup olmadığını ortaya koymaktır.

1.2. Araştırmanın Önemi ve Problem Durumu

1.2.1. Araştırmanın önemi

Coğrafya canlı-cansız, nesne ve olayları, mekâna bağlı olarak inceleyen bir bilimdir. Bu incelemeleri yaparken insanoğlunun yaşamış olduğu fiziki ve beşeri çevreden zarar vermeden, en verimli bir şekilde istifade edebilmesi ve karşılaştığı çeşitli problemlere çözüm önerileri geliştirebilmesi esas amacı oluşturmaktadır. Bu açıklamaya göre coğrafya bilgisine bakıldığında bu bilginin ne kadar önemli olduğu görülmektedir (Özçağlar, 2011, s. 2). Bu tanımlamadan anlaşılacağı üzere coğrafyanın ne kadar önemli bir yerinin olduğunu görmekteyiz. Çünkü coğrafya insanla doğal çevre arasındaki etkileşimi incelediği için doğal çevreden en iyi şekilde istifade edebilme yollarını bize göstermektedir.

Fakat ülkemizde coğrafyanın önemi yeterince anlaşılmamaktadır. Ülkemizde coğrafyacılara, sadece öğretmen olur gözü ile bakılırken, batılı ülkelerde coğrafyacılara bütün fiziki ve ekonomik planlama sahalarında, yetki ve görev verilmektedir. Bizim ülkemizde de bu sahalarda coğrafyacılara görev verilmelidir (Doğanay ve Zaman, 2002, s. 21). Ayrıca coğrafya vatan sevgisinin kazandırılması ve geliştirilmesinde önemli bir yere sahiptir. Şu da bir gerçek ki milli değerlerimizin oluşması ancak milletin varlığına ve devamlılığına dolayısıyla ülkemizin varlığına bağlıdır. Vatan sevgisinin kazandırılması ve milli ruhun öğrencilere verilmesi coğrafya dersleriyle olmalıdır (Güngördü, 2006, s. 338). “Ortaöğretim sürecinde coğrafya dersine yönelik öğrenci tutumları, coğrafya derslerinde olan başarılarını, derslere katılımlarını vb. etkiler. Coğrafya, yaşadığı yerden başlayarak dünyayı tanıma, anlama ve ondan nasıl faydalanacağını bilme konularında insanoğluna yol göstermeye çalışan bir kılavuzdur” (Göcen, 2011, s. 4). Yukarıdaki açıklamalar coğrafya eğitiminin önemini ortaya koymaktadır. Coğrafya dersinin ortaöğretimde etkinliğini ve verimliliğini belirleyen

faktörlerden biri de öğrencilerin coğrafya dersine yönelik geliştirdikleri olumlu ya da olumsuz tutumlarıdır. Öğrencilerin bu tutumları, coğrafyaya ilgi düzeyleri, derse karşı arzu-istekleri ve başarılarını belirleyen önemli konulardan biridir. Bu nedenle 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları oldukça önemlidir. Bu açıklamalar çerçevesinde öğrencilerin coğrafya dersine yönelik olumlu tutumlar geliştirmeleri gerekir. Bu olumlu tutumların geliştirilmesi ise öğrencilerin coğrafya dersine karşı tutumlarının bilinmesiyle mümkündür. Çünkü etkili bir coğrafya eğitiminin yapılabilmesi bu tutumların bilinmesiyle olabilir. Bu tutumlar çerçevesinde gerekli çalışmalar yapılır. Yani nasıl bir uygulama veya çalışmanın yapılmasının uygun olacağına bu tutumlar çerçevesinde karar verilir. İşte bu araştırma bu tutumları ortaya koymakla önem arz etmektedir.

Ayrıca bu araştırma, 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarını ortaya koyan tez düzeyinde yapılmış çalışmaların ilki olması ve bu konuda daha sonra yapılacak araştırmalara da örnek teşkil etmesi bakımından önemlidir.

1.2.2. Araştırmanın problemi ve alt problemleri

Araştırmanın problemi ise “ 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya derslerine karşı tutumları nasıldır?” ifadesi oluşturmaktadır. Bu problem çerçevesinde aşağıdaki alt problemlere cevaplar aranacaktır.

1. 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları nedir?
2. 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları cinsiyete göre değişmekte midir?
3. 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları öğrenim gördükleri okul türüne göre değişmekte midir?
4. Öğrencilerin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutumları nasıldır?
5. Öğrencilerin coğrafya konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutumları nasıldır?
6. Öğrencilerin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutumları ne düzeydedir?
7. Öğrencilerin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutumları nasıldır?

8. Öğretmenin dersteki tutumları öğrencilerin coğrafya dersine karşı tutumlarını etkilemekte midir?
9. Öğrencilerin coğrafya dersinin işlenişi ile ilgili tutumları nasıldır?
10. Öğrencilerin coğrafya dersinde materyal kullanımıyla ilgili tutumları nasıldır?

1.3. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmaya katılacak öğrencilerin tutum ölçeğini içtenlikle yanıtladığı,
2. Örneklemde yer alan 9. sınıf öğrencilerinin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

1. 2015-2016 eğitim-öğretim yılı ile,
2. Kahramanmaraş İl merkezinde Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı olarak faaliyet gösteren 10 orta öğretim kurumunda öğrenim gören 9. sınıf öğrencileri ile,
3. Öğrencilerin cevapladıkları tutum ölçeği ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Araştırmada geçen bazı terimlerin anlamları aşağıda açıklanmıştır.

Coğrafya: "Coğrafya yeryüzünün doğal, toplumsal ve ekonomik olgularını, insan yani toplumla bağ kurarak inceleyen bir bilimdir" (Doğanay, Özdemir ve Şahin, 2011, s. 1).

Coğrafya, farklı mekanlardaki fiziksel ve beşeri olayların etkileşimini ve bu karşılıklı etkilenmenin hangi kalıpları oluşturduğu ve mekanı nasıl örgütlediğini inceleyen bilim olarak tanımlanmaktadır. Yani fiziki ve beşeri olguların etkileşimini inceleyen bilim olarak tanımlanmaktadır (Tümertekin ve Özgüç, 2015, s. 2).

Tutum: Tutum kavramına bakacak olursak tutumla ilgili birçok tanımlama yapılmıştır. Fakat aşağıda bu tanımlardan bazılarına yer verilmiştir.

“Bireyin çevresindeki olgu, olay ve nesnelere karşı sahip olduğu tepki eğilimini ifade etmektedir” (İnceoğlu, 2010, s. 7).

Diğer bir ifade ile tutum, yaşantı ve deneyimlerle meydana gelen, bireyle ilgili bütün obje, nesne ve durumlara karşı bireyin davranışları üzerinde yönlendirici etki yapan duygusal ve zihinsel hazırlık durumunu ifade etmektedir (Tavşancıl, 2006, s. 65).

Okul Türü: Kahramanmaraş İl merkezi sınırları içerisindeki okul türlerini ifade eder.

Coğrafya Dersi: Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı olarak faaliyet gösteren orta öğretim kurumunda okutulan coğrafya dersini ifade eder.

Kahramanmaraş: Kahramanmaraş İlini ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Eğitim Kavramı

Bu bölümde eğitimin genel tanımı yapılacaktır. Buna bağlı olarak Türk Milli Eğitiminin Amaçları ve Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın genel amaçları anlatılacaktır.

Ülkemizde eğitim ile ilgili yapılmış çok farklı tanımlar yapılmıştır. Bunlardan genel kabul görenlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

"Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istenilen yönde değişim oluşturma sürecidir." Buna göre eğitim (Büyükkaragöz, 1995, s. 32,33):

- Bir süreçtir, sürekli bir oluşumdur.
- Bireyin davranışlarının istenilen yönde değiştirilmesi amaçlanmaktadır.
- Bireylerin davranışlarındaki değişme kasıtlı olarak gerçekleştirilmektedir.
- Mevcut süreçte bireyin kendi yaşantıları esastır. Öğrenci doğrudan kendi yaşantılarının içine atılmalı okulda veya derslerde konuların gerektirdiği araç ve gereçleri hazırlamalı gezi-gözlem, uygulama yaparak öğrenmelidir. Bu da bireyin kendi hayatının esas alınmasını sağlayacaktır.

Genel anlamıyla eğitim, kişide istendik yönde davranış değiştirme veya geliştirme sürecidir. Yani kişi, kendisinde olmayan bir davranışı isteyerek kazanmaya çalışacak veya var olan ama değişmesini istediği davranışını yine çabalarıyla isteyerek değiştirecektir. Bu çabalar sonucunda kişinin davranışlarında meydana gelen değişimlere öğrenme denir (Senemoğlu, 2011, s. 86).

Eğitimin çok çeşitli tanımlarının yapılmasına rağmen, temelinde şu özellikleri barındırmaktadır (Sönmez, 2005, s. 37):

Nesne olarak insanın alınması,

Nesnenin hali hazırdaki durumunun yetersiz kabul edilmesi,

Nesnenin istendik yönde değiştirilmesi,

Bu iş için çevrenin ayarlanması yani, etkin araç ve gereç, strateji, yöntem gibi uyarıcıların devreye sokulması,

Bireyin istendik davranışları (hedefleri) kazanıp kazanmadığının yoklanması gerekir. Kazandıysa, davranışların, yöntem ve tekniklerin elde tutulması; kazanmadıysa bunların onarılması, yenilenmesi gerekmektedir.

"Eğitim, öncelikle insanoğlunun bugününü ve yarınını etkileyen bir müdahaledir. Kişinin toplumsal yeteneklerinin gelişmesini sağladığı gibi bireyin davranışlarında istendik değişimler meydana getirir" (Hesapçıoğlu, 2008, s. 43,45).

"Hizmet alanı olarak eğitim ise eğitme ve öğretme sürecinde uzmanlaşmış kişilerin, başkalarını bir amaca ulaşmak için bilgi, beceri ve tutum kazandırması olarak tanımlanır. Bu bakımdan okullarda verilen eğitim bir program dâhilinde, bir amaç doğrultusunda gerçekleştirilir. Bu anlamda eğitim, kazanılmış bir yetenektir" (Başaran, 2007, s. 31).

Bu tanımlamalardan anlaşılıyor ki eğitimin önemli bir yeri vardır. Şimdi ise buna bağlı olarak aşağıda eğitimin amacına değinilecektir.

2.2. Eğitimin Amacı

Geleceğini düşünen her ülke eğitime önem vermek zorundadır. Bunun için de her ülke bir eğitim sistemi oluşturmak zorundadır. Çünkü ülkenin gelişebilmesi ve ülkeye yararlı bireylerin yetiştirilebilmesi ancak etkin bir eğitim ve öğretim ile olmaktadır.

"Eğitim aynı zamanda insanların hem kültürel hem de uzmanlaşma gerektiren bir alanda bilgili ve tecrübeli olmalarını sağlayan, fertleri hem kendisine hem de topluma yararlı kılmayı amaçlayan bir araçtır." Eğitimin başlıca amaçları şunlardır (Çınar ve Emsen, 2001, s. 92):

1. Bireyin tüm niteliklerini uyumlu bir şekilde geliştirmek,
2. Bireyin kendine özgü beceri ve yeteneklerini yükseltmek,
3. Bireyin sorumluluk duygusu taşıyan ve bilinçli bir toplumsal varlık olarak oluşumunu sağlamak,
4. Bireyi değişken ve çok boyutlu bir ortamda hayata hazırlamaktır.

Bu amaçlar çerçevesinde aşağıda Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarından bahsedilecektir.

2.3. Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları

Türk Millî Eğitiminin genel amaçları şu şekilde ifade edilmektedir: Türk milletinin bütün fertlerini;

1. *Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;*
2. *Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı; kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;*
3. *İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;*

Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır. (MEB, 2011)

Sonuç olarak, ülkemizi, hem birey olarak hem de toplum olarak çağdaş uygarlığın yapıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

2.4. Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın Genel Amaçları

Coğrafya Dersi Öğretim Programı ile öğrenci;

1. *Coğrafya biliminin temel kavram, kuram ve metodolojisini kullanarak araştırmalar yapar ve sonucunu raporlaştırır.*
2. *İnsan – doğa ilişkisi çerçevesinde coğrafi sorgulama becerileri kazanır.*
3. *Evrene ait temel unsurları yaşamla ilişkilendirir.*
4. *Doğal ve beşerî sistemlerin işleyiş ve değişimini kavrar.*
5. *Yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerlere sahip çıkma bilinci geliştirir.*
6. *Ekosistemin işleyişine yönelik sorumluluk bilinci geliştirir.*
7. *Doğa ve insanın uyumlu birlikteliği ve sürekliliği için mekânsal planlamanın önemini kavrar.*
8. *Doğal ve beşerî kaynakların kullanımında "tasarruf bilinci" geliştirir.*
9. *Mekânsal süreçlerin yerel ve küresel etkileşim içinde olabilirliğini irdeler.*
10. *Kalkınma süreçlerinin doğayla uyumlu kılınmasının önemini kavrar.*
11. *Doğal afetler ve çevre sorunlarını değerlendirerek korunma ve önlem alma yollarına yönelik uygulamalar geliştirir.*
12. *Bölgesel ve küresel düzeyde etkin olan çevresel, kültürel, siyasi ve ekonomik örgütlerin uluslararası ilişkilerdeki rolünü kavrar (MEB 2011).*

Toplumların gelişmişlik düzeylerini gösteren en önemli göstergelerinden biri eğitim seviyeleridir. Fakat sadece toplumun eğitim seviyesinin yükseltilmesi değil, aynı zamanda eğitimin kalitesinin de artırılması ülkelerin gelişmesi açısından önemli bir yere sahiptir. Bu yüzden de eğitimde bilgilerin bir yığın şeklinde ezberletilmesi yerine, bilginin kişinin yaşamında ona fayda sağlayacak, soru ve sorunlarda çözümler üretmesine destek olacak, bireyin yaşamını kolaylaştıracak nitelikte olmasına önem verilmektedir. Eğitimin zaman ve mekâna bağlı olarak profesyonel bir şekilde verildiği öğretim ortamında ise bireyin öğrenim faaliyetlerine aktif olarak katılmasına ve bilgiyi ezberleyerek değil zihninde oluşturarak öğrenmesine çalışılmaktadır (Kaya, 2013, s. 45).

2.5. Öğretim Kavramı

"Eğitim sistemi iki temel öğeden oluşmaktadır. Bunlardan biri doğrudan sürecin içinde olan bireyleri ilgilendiren öğrenme, diğeri ise öğrenmenin oluşmasına dışsal destek sağlayan ve öğrenme ortamındaki uyarıcıların örgütlenmesini içeren öğretmedir" (Öztürk, 1999, s. 1)

Bu iki kavram çoğu kez beraber kullanılmaktadır. Hatta çoğu kez aynı anlamda kullanılmaktadır. Eğitim kavramı bireyde davranış değişikliği meydana getirme sürecini ifade ederken, öğretim bu davranış değişikliğinin okulda planlı ve programlı şekilde yapılma sürecini ifade etmektedir. Eğitim her yerde yapılırken öğretim bir öğretim kurumunda yapılmaktadır. Eğitim yaşam boyu devam ederken öğretme belli bir zaman diliminde yapılmaktadır. Öğretmede bilginin aktarılması söz konusudur.

Öğretimin anlamı aşağıdaki tanımlarla daha iyi anlaşılacaktır.

Doğanay (2014, s. 199) öğretimi "bireye, onu belli bir hedefe ulaştıracak bilgileri öğrenme işi ya da öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri düzenleme, araç-gereçleri sağlama, öğrenmede yol gösterme, yani kılavuzluk yapma işi" olarak tanımlamıştır.

"Öğretim: Öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenen davranışların gelişmesi için uygulanan süreçlerin tümüdür" (Güngördü, 2006, s. 7).

- "Öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenen davranışların gelişmesi için uygulanan süreçlerin tamamıdır" (Varış, 1987).
- "Öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri programlama gerekli araç ve gereçleri hazırlamaktır" (Oğuzkan, 1981).

Açıkgöz (2005, s. 12)'e göre öğretme: Öğrenmenin kolaylaştırılması, öğrenmeye rehberlik edilmesi ve öğretmene öğrenmeyi gerçekleştirmesinde yardımcı olunması süreci olarak tanımlamıştır. Herhangi bir yerde ve zamanda öğrenen, öğreten ve öğrenilen etkileşim halindeyse öğretme var demektir. Öğreten bilgi ve beceriye sahip olan taraf durumundadır. Bu özelliğiyle öğrenene yardımcı olmaya çalışmaktadır. Öğretme, öğrenme sürecini yönlendirmektir. Bu yönlendirme süreci bazı aşamalardan oluşmaktadır. Bunlar uyarıcıyı seçme, uyarıcıyı alma, uyarıcıyı algılama, algılara dayanarak hareket etmedir.

Öğretim aynı zamanda öğrenmeye karşı isteklilik uyandıran bir etkinliktir. Tanımlardan da anlaşılacağı gibi öğretim bir süreci ifade etmektedir.

Açıkgöz (2005, s. 14) öğretimin özelliklerini şöyle sıralamıştır:

- Öğretim bir süreçtir.
- Öğretim planlıdır.
- Öğretim öğrenciyi geliştirerek ona bir şeyler kazandırmak amacındadır.
- Öğretim öğrenmenin başlatılması ve sürdürülmesi etkinliklerini içermektedir.

Doğanay (2014, s. 197)'a göre öğretimin genel amaçları şöyledir:

1. Öğrencilere yeteri kadar ve anahtar bilgiler kazandırmak, bilgi sağlama yollarını öğretmek.
2. Öğrencilere bilgi, beceri ve değer yargıları kazandırmaktır.

Doğanay (2014, s. 231,232), coğrafya öğretimi ile ilgili bazı noktalara dikkat çekmektedir:

1. Coğrafya eğitiminde uygulanacak ilke ve yöntemler, ders konularının özelliklerine, zamana ve eldeki olanaklara göre değişir. Coğrafya eğitiminde en yararlı diye bir yöntem yoktur.
2. Coğrafya eğitiminde beklenen yararın sağlanması, özellikle görsel- işitsel ve sezgisel yöntemlerin birlikte uygulanmasına bağlıdır.
3. Anlatım yöntemi, coğrafya öğretiminde elbette yer alacaktır. Ancak bu anlatım, sözel bir anlatım olmayıp, çeşitli materyaller kullanarak göze, kulağa ve zihne hitap etmelidir.

2.6. Coğrafyanın Tanımı ve Eğitimi

2.6.1. Coğrafyanın tanımı

Eski çağlardan beri birçok bilim insanı coğrafya ile ilgili farklı tanımlar yapmışlardır. Bu tanımlardan bazıları aşağıda verilmiştir.

Kelime anlamı olarak coğrafya:

Gegraphe yani coğrafya terimi ilk kez, Eskiçağ Yunan düşünürlerinden ve İskenderiye Coğrafya Ekolünün de kurucusu olan, Eratosthenes (M.Ö. 275–195) tarafından kullanılmıştır. Bu terim, Eskiçağ Grek dilinde (eski Yunanca), en kısa ve en genel anlamıyla; Dünya'nın tasvir edilmesi (Arz'ın veya Yer'in tasviri) demektir. Orjinali Geographica ya da Gegraphe olan terim, bugün hemen her dilde az çok benzer bir imla ile yazılır: Geography (Ing.), Geographie (Alm), Geographie (Fr.) ve Geographica (Lat.) gibi (Doğanay, 2014, s. 9,10).

"Toplum ve doğayı tek bir açıklayıcı çerçevesinde bir araya getiren cezbedici bir deneyimdir" (Livingstone, D.N. 1985, s. 119-130. Akt. Elmas, 2006, s. 26).

Ünlü filozof Immanuel Kant'a göre coğrafya, mekânsal kalıpların bir yerden diğerine olan benzerlik ve farklılıklarının incelenmesidir (akt. Elmas, s. 26).

"Coğrafya eşya hadiselerini bir mekân dâhilinde toplu olarak bunların birbiri üzerine olan tesirlerini göz önünde bulundurarak inceler" (Ardel' den akt. Elibüyük, 2000, s. 27). "Bütün çeşitlilikleriyle yeryüzüne bağlı olayları tanıtan, bunları açıklayan bilimdir" (İzbırak, 1964). "Yeryüzü olayları arasındaki münasebetleri, bu olayların dağılışını ve bu dağılışın nedenlerini araştıran bilimdir" (Tanoğlu, 1966, s. 1). "Coğrafya, yeryüzündeki mekânların özelliklerini ortaya koyan ve gerek bu özelliklerin, gerek muhtelif mekânlar arasındaki benzerlik ve ayrılıkların sebeplerini ve bunlara hükmeden kanunları araştıran ve açıklayan bir bilimdir" (Erinç, 1977, s. 1). "Coğrafya, insanla doğal çevre arasındaki ilişkileri dağılış, kıyaslama ve nedensellik prensiplerini kullanarak araştıran ve sonuçlarını sentez olarak veren bir bilimler grubudur" (Elibüyük, 1990, s. 1). "Coğrafya yeryüzünü insanın hayat ortamı olarak inceleyen bilim" (Kayan, 2000, s. 10) şeklinde birçok tanımlama yapılmıştır.

"Coğrafya, insanla doğal ortam arasındaki karşılıklı etkileşimleri, bu etkileşimler sonucunda gelişen faaliyetlerle durumları dağılış, ilişki kurma, karşılaştırma, nedensellik ilkelerine bağlı kalarak ve çeşitli araştırma yöntemleri uygulayarak araştırıp inceleyen, elde ettiği sonuçları bir sentez halinde ortaya koyan, kendi içerisinde çok sayıda bilim dalından oluşan bir bilimler topluluğudur" (Özçağlar, 2011, s. 2).

Coğrafyanın tanımı değişik sözlük ve ansiklopedilerde şu şekilde tanımlanmıştır:

a. Yeryüzünü fiziksel, ekonomik, beşerî, siyasal yönlerden inceleyen bilim.

b. Bir yeryüzü parçasını, bir bölgeyi, bir ülkeyi belirleyen, niteleyen, fiziksel, ekonomik, beşerî, siyasal gerçeklerin tümü. (Türk Dil Kurumu, 1993).

Coğrafya biliminin merkezinde insan ve mekan bulunur. Bunun için insan ve mekan coğrafya tarafından yakından incelenir. Coğrafya biliminin diğer bilimlerden farklılıkları şu şekilde sıralanmıştır (Karakuyu, 2008, s. 347):

- *Olgu, olay ve nesnelerin yeryüzündeki dağılışıyla ilgilenir.*
- *Yapılan çalışmaları harita, resim, fotoğraf gibi grafiklerle sistematik bir şekilde ele alır.*
- *Çağdaş dünyanın kavranması ve algılanmasında diğer disiplinlerden farklı bir şekilde önemli rol oynar.*
- *Bütüncül disiplindir. Bu nedenle yeryüzündeki düşünceleri ve süreçleri disiplinler arası yaklaşıma daha rahat adapte eder.*
- *Konuları sadece tanımlamakla kalmaz, bunun yanında konuyu ortaya çıkan soru ve sorunlar çerçevesinde kendi sistemi içerisinde ele alarak analiz eder ve sentezler.*
- *İnsan ve doğal ortamla ilgili diğer disiplin ve bilimlerle çok sıkı ilişkileri vardır.*

2.6.2. Coğrafya eğitimi

Coğrafya eğitimi, doğal ve beşeri dünya hakkındaki problemleri farklı bakış açıları ile incelemeyi ve farklı ölçekler kullanarak cevap bulmayı sağlar. Dünyayı baştanbaşa genel ve yerel olarak anlamayı, haritaları anlamayı, araştırmacı anlayışı ve sınıf içinde ve dışında problem çözme becerileri kazandırır. Coğrafya yardımıyla öğrenci, çevre hakkındaki sorunları anlamaya ve çözmeye odaklanır. Öğrenciler doğa ve sosyal bilimler arasında önemli bir bağ olan coğrafya konularını çalışırken farklı kültür ve toplumlarla karşılaşır. Böylece ulusların nasıl birbirlerine bağlı olduklarını kavrar. Bu onları, dünyada kendi ülkelerinin yer, değerleri, hakları ve diğer insanlara karşı sorumlulukları hakkında düşünmeye sevk eder (Guidelines, 1989, akt. Akşit, 2007, s.5).

Coğrafya eğitimi ile şunlar amaçlanmaktadır:

- Öğrencilerin, ülkemiz ve tüm dünya ile ilgili coğrafi bilinç kazanmalarını sağlamak,
- Öğrencilerde, olaylar ile ilgili çok boyutlu düşünebilme becerisi geliştirmek,
- Öğrencilerin, problemleri çözmede edindikleri bilgi ve becerileri kullanabilmelerini sağlamak,
- Öğrencilerin bir dünya algısı geliştirmelerini sağlamak,
- Coğrafya dersine ait; harita kullanma, gözlem, arazi çalışması, coğrafi sorgulama, tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama, zamanı algılama, değişim ve sürekliliği algılama ile kanıt kullanma becerisini geliştirme,
- Öğrencilerin milli duyarlılığını geliştirmek,
- Doğal ve tarihi çevreyi koruma bilincini geliştirmeyi amaçlamaktadır (Doğanay, 2014, s. 233,237).

Şahin (2003, s. 25,26), coğrafya öğretiminin temel amaçlarını başlıklar halinde sunmuştur. Bu maddeler arasında tez konumuzla alakalı olarak doğal unsurların tahribi, yanlış kullanılması, kirletilmesi gibi maddelere yer vermiş, doğal kaynakların sınırlı olduğunu ve savurgan kullanılmaması gerektiğini ayrı bir maddede belirtmiştir. Yazar coğrafya eğitiminin temel amaçlarını şu şekilde sıralamıştır:

Günümüz dünyasında milletlerin birbirine muhtaç olduğunu ve birbirleriyle işbirliği yapmak zorunda oldukları gerçeğinin kavratılması,

Toprak erozyonu, ormanların tahribi, meraların yok edilmesi, toprağın, suyun, havanın kirletilmesi, tarım alanlarına yerleşim birimleri ve sanayi tesisleri yapılarak kullanılmaz hale getirilmesinin yurt ve dünya için hayati önem taşıyan yanlışlıklar olduğunun kavratılması,

Dünyadaki farklı kültürlere sahip insanların, kaynaşması, kültür alışverişi yönünden turizmin öneminin kavratılması,

Ülkedeki doğal kaynakların tanıtılması ve bunların yurt kalkınmasında kullanılmasının öğretilmesi,

Doğal güzelliklerin ve tarihi eserlerin insanlığın ortak malı olduğu ve bunların korunması gerektiğinin kavratılması,

Çevre kirliliğinin nasıl oluştuğunu, bunların insanlara etkilerini ve bu kirlilikleri ortadan kaldırma yollarının ve gerekliliğinin öğretilmesi ve kavratılması,

Harita, grafik, diyagram, istatistikler ve diğer bilgi kaynaklarından yararlanmanın öğretilmesi,

İnsanların yurt, millet ve dünya sorunları üzerinde duyarlı, ülke ve dünya sorunlarının çözümüne katılan aydın, bilinçli, duyarlı yurttaş olarak yetişmesine katkıda bulunmak,

Doğal kaynakların sınırlı olduğu, bunların bütün insanların ortak malı olduğu ve bunların savurgan kullanılmaması gerekliliğinin kavratılmasıdır (Şahin, 2003, s. 25,26).

Coğrafya, öğrencilerin yaşadığı yeri ve dünyayı anlamalarını ve anlamlandırmalarını sağlayan bir içeriğe sahip olmasından dolayı önemli bir bilimdir. Çünkü insanların mekânsal algıları, yaşadıkları alanın konum özellikleri ile doğrudan ilgilidir. 21. yüzyıl Türk insanının siyasal, ekonomik ve kültürel sistem ile çevreyle ilgili gelişmeleri anlaması, bunlarla etkileşiminde uyumlu ve bilinçli adımlar atabilmesi için coğrafya eğitimine ihtiyaç vardır. Hızla artan teknolojik gelişmeler, özellikle bilgi-iletişim alanlarında yaşanan hızlı değişim, yerel, bölgesel, ulusal ve küresel etkileşimleri artırmıştır. Bu anlamda, bazı coğrafî çalışmalarda ifade edildiği gibi "zaman-mekân yakınlaşması" yaşanmaktadır. Yerel, bölgesel, ulusal ve küresel ölçekteki etkileşimler sadece beşerî süreçler açısından değil, doğal süreçler açısından da söz konusudur. Dünyanın herhangi bir yerinde oluşan çevresel bozulma, farklı ölçeklerde olmakla birlikte, dünyanın birçok yerinde etkisini hissettirebilmektedir. Bu bozulmalar ekosistemlerin işleyiş düzenini değiştirerek çevresel sorunlara yol açmakta ve tüm dünyayı etkilemektedir. Coğrafya tüm bu özelliklerinden dolayı günlük hayatla kolayca ilişkilendirilebilir niteliktedir (MEB, 2005).

Coğrafya, bilimlerin genelinde olduğu gibi yeni gelişen veya meydana gelen olaylarla yakından ilgilenir. Nüfusun artması, bir ülkenin kalkınması, savaşların asıl sebebi gibi içinde yaşadığımız Dünya'yı anlama ve olayların meydana gelmesindeki asıl nedenleri belirleyebilme özelliğine sahiptir. Coğrafyanın konularıyla günlük hayatta çok karşılaştığımız için çağdaş Dünya'yı da anlamamızda ve yorumlamamızda yardımcı olur. Geçmişle geleceği karşılaştırmada, bugünün sorunlarıyla geçmişin sorunlarını

incelemede coğrafya etkilidir. Coğrafya eğitimi sayesinde bireyler ülkelerin potansiyellerini, siyasi politikalarını, ülkelerde yaşanan gelişmelerin sebeplerini öğrenip bunları yorumlayabilirler (Akınoğlu, 2006, s. 25,48).

"Doğal ve beşeri ortama bağlı olarak yeryüzünde, en küçük mekân biriminden başlayarak, yerel ve küresel ölçekte bir sistem oluşmuştur. Karşılıklı etkileşimle oluşan dünya üzerindeki bu sistemi araştıran ve çözümlemelerde bulunan bilim dallarından biri olan coğrafya, insan ve çevre arasındaki ilişkilerin dağılışı, nedenleri, etkileşimleri ve mekânsal gelişimleriyle ilgilenir. Başka bir ifadeyle, olay ve olguların yeryüzünde dağılışının, özelliklerinin, benzerlik/farklılıklarının ve bunların nedenlerinin ortaya konulmasında coğrafya araştırmaları yol gösterici olmaktadır" (Karabağ ve Şahin, 2003, s. 1).

"Coğrafya; insan toplumları ile içinde yaşadığı doğal ve kültürel ortamlar arasındaki ilişkileri incelemek ve bir sentez olarak ortaya koymaktır. Böyle bir sentezde çok yönlü ve kapsamlı yorum yapmak, insan yaşamını kolaylaştırıp yöneltecek uygulamayı belirleme amacı yatar. İşte bu sebeple dıştan kolay görünüşlü olan coğrafyanın özünde kapsamlı yorumlara ve uygulama gereğine yönelten zorluğu vardır. Gerçekten de coğrafi sentezlerin bütün ayrıntıyı kapsaması, ancak onların sağlam, bilimsel ve mantıki bağlarla bağlayarak genel kuralları ortaya koyması gerekir" (Erol, 1987, akt. Taş, 2012, s. 15).

"Coğrafya konularının iyi bilinmesi, özümlenmesi ve uygulanması iyi bir vatandaş olabilmek için gereklidir. Çünkü coğrafya, dünyada olan fizikî ve beşerî olayların sebep ve sonuçlarını ortaya koyarak duyarlı insan yetiştirmeye katkıda bulunur" (National Assessment of Educational Progress, 2001, akt. Yörü, 2007, s. 10).

Coğrafya eğitimi ile ilgili olarak Coğrafya Dersi Öğretim Programı ve bu programla ilgili yazılmış bazı eserlerde coğrafya eğitiminin özellikleri ve önemi açıklanmıştır. Bu kaynaklardan da yararlanarak coğrafya eğitiminin gelişimi, inceleme alanları ve araştırma ile ilgili olan özellikleri daha iyi anlaşılacaktır.

2.7. Coğrafya Eğitiminin Önemi ve Gerekliliği

Eğitim, fertlerin gelecekteki yaşamlarını doğrudan etkilemesi ve sosyal yapının oluşmasındaki önemli etkisi nedeniyle toplumların gelişmesindeki en önemli süreçtir.

Bir ülkenin kalkınması ancak, o ülkede yaşayan insanların eğitilmesi, onlara ülkenin hedeflerine uygun beceri ve yetenekler kazandırılması, yeni teknolojiler geliştirilmesi, yeni teknolojilerin her alanda kullanılabilmesi ile olanaklıdır.

Elmas (2006, s. 29) coğrafyanın önemini şöyle sıralamıştır:

- İlk tarım toplumlarında yaşam için en gerekli olan bilgileri coğrafya ilmi sağlamıştır.
- Tarihteki büyük savaşlarda engin coğrafi bilgiye sahip komutanların büyük zaferler kazanması, bunun aksine coğrafi bilgiden yoksun komutanların büyük mağlubiyetler ile karşılaşmaları da coğrafyanın önemini ispatlar niteliktedir.
- Dünya siyasetinde tarih boyunca süregelen ülkeler arasındaki ekonomik, askeri, siyasi ve sosyal rekabette coğrafya ilminin ülkelere kazandırdığı üstünlük, coğrafyanın önemini ortaya koymaktadır.

Ayrıca, coğrafya ile dünyanın çeşitli yerlerinde meydana gelen ve bizi ilgilendiren olayları anlayabilmekteyiz. Hem ekonomik ve siyasal sorunların çözümünde coğrafyanın önemli bir yeri vardır. Daha iyi bir refah seviyesine ulaşmayı amaçlayan ulusların ulusal, bölgesel ve sistematik planlarda coğrafyanın önemi gittikçe artmaktadır (Güngördü, 2006, s. 4,5).

Doğanay (2014) ise neden coğrafya öğrenmek gerektiğini şöyle özetlemiştir:

- Yurt sevgisinde coğrafya önemlidir. Çünkü ülkenin her tarafını tanıttıkça vatan önemsenir ve sevilir.
- Yurt savunmasında coğrafya önemli bir yere sahiptir. Ülkesinin jeopolitik konumunu iyi bilen uluslar ülke savunmasında nasıl bir strateji belirleyeceğini coğrafya belirler.
- Yurt yönetiminde coğrafya, ülkeyi yönetenler, ülke yönetiminde başarılı olmak istiyorlarsa coğrafyayı iyi bilmeleri gerekir. Çünkü ülkenin sorunlarını doğru teşhis etmek ve sorunları çözmek yaşadığımız sahayı iyi tanımakla mümkündür.

Coğrafya dersleri yaşadığımız çevreden tutunda dünyanın en ücra köşesine kadar alanı ve insanlar arasındaki ilişkileri anlayabilmek açısından çok önemlidir. Bu açıdan bakıldığında coğrafya eğitiminin verilmesi için çok fazla sebep vardır. Bunları var oluş

nedeni, etik sebepler, entelektüel sebepler ve pratik sebepler başlıkları altında inceleyebiliriz (Karakuyu, 2010, s. 345,346). Bu başlıklar kişiler açısından dünya hakkında birçok soruyu cevaplayabilmek, hayata karşı hazırlıklı olabilmek ve sorunlarla mücadele edebilmek için coğrafya eğitiminin verilebileceğini gösteren sebepler. Bu sebeplere bakıldığında coğrafya eğitiminin ne kadar önemli olduğu bir kez daha dikkati çekmektedir. Bu yüzden dünyadaki gelişmiş ülkelere baktığımızda hem okullarda ders olarak önem verilmekte hem de iş alanında hak ettiği yerini almıştır.

ABD'de coğrafya; ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel ve hatta askeri olarak geleceği açısından son derece önemli bir konu olarak ele alınmaktadır. Ülkede, ilk ve ortaöğretimde coğrafya eğitiminin önemini daha iyi anlamak için Ulusal Coğrafya Eğitimi Konseyi'nin ilgili yayınlarında coğrafya eğitiminin önemi ile ilgili yazdıklarına bakmak faydalı olur. Bu konseyin yayınlarına göre coğrafya öğretiminin önemi şöyledir (NCGE, 2005; Demirci, 2005. s. 90,91).

1. Coğrafya, öğrencilere önemli beceriler öğretir.
2. Coğrafya, öğrencilerin dünyayı anlamasına yardımcı olur.
3. Coğrafya, uluslararası ilişkileri anlamaya katkıda bulunur.
4. Coğrafya ve Vatandaşlık: Coğrafi bilgi daha iyi vatandaş olmamızı sağlar.
5. Coğrafya ve Ekonomi: Coğrafya ile ekonomi arasında yakın bir ilişki vardır.
6. Coğrafya ve Tarih: Coğrafya geçmişe ait önemli ipuçları taşımaktadır.
7. Coğrafya ve Çevre: Pek çok beşeri coğrafyacı, insan ile yaşadığı çevre arasındaki ilişkiyi ve fiziki coğrafyacı ise doğal sistemlerin nasıl çalıştığını incelemektedir. Bu sayılanlar coğrafya eğitiminin önemini ortaya koymasına rağmen ne yazık ki ülkemizde coğrafyaya ve coğrafyacılara hak ettiği değer verilmemektedir.

2.8. Tutum Kavramı

Araştırmamızın konusu tutum ile ilgili olmasından dolayı tutum kavramı hakkında biraz daha ayrıntılı bilgi verilecektir. Öncelikle tutum ile ilgili yapılan tanımlara yer verilmiştir. Tutum kavramı ile ilgili birçok bilim adamının tanımları olmuştur. Aşağıda bazı tanımlar verilmiştir.

Ülgen (1997, s. 88) tutumu "öğrenmeyle kazanılan, bireyin davranışlarına yön veren, karar verme sürecinde yanlılığa neden bir olgudur" şeklinde tanımlanmaktadır.

"Tutumlar, kendileri gözlenemeyen fakat gözlenebilen bazı davranışlara yol açtığı varsayılan eğilimlerdir" (Kağıtçıbaşı, 2006, s. 104).

Bir diğer tanımda ise tutum, "bireyin belli insanlar, nesneler ve durumlar karşısında belli davranışlar göstermeye iten öğrenilmiş eğilimdir" (Demirel, 1993, s. 94) şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımlardan anlaşılacağı üzere tutumun davranışları yönlendirdiği anlaşılmaktadır. Hem de öğrenmeyle oluştuğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Bu tanımlamalar doğrultusunda tutum kavramının tanımı ve kapsamı şu şekilde ifade edilmiştir: Genel olarak bireyin çevresindeki herhangi bir olgu ya da nesneye ilişkin sahip olduğu tepki eğilimini ifade eder. Bir eşya, bir tasarım, bir durum, bir olay ya da bir birey ya da bireyler grubu tutumun konusu olabileceği gibi, herhangi soyut bir kavram, olgu ya da durum da mutluluk, mutsuzluk, iyi, kötü, yüce, tanrı vb. tutuma konu edilebilir. Özetle tutum, bir durum, olay, nesne ya da kişi karşısında belli bir tavır ortaya koymaya, davranış göstermeye hazır olma durumu olarak bilinen tutum ile bireyin kişilik özellikleri, farklı fıtratta yaratılması, içinde yer aldığı toplumsal ve kültürel çevre, toplumsallaşma süreci, bilgi birikimi ve yaşam deneyimleri arasında yakın bir ilişki vardır. Bu kapsamda tutum, "bireyin kendine ya da çevresindeki herhangi bir nesne, toplumsal konu, ya da olaya karşı deneyim, bilgi, duygu ve güdülerine dayanarak örgütlediği zihinsel, duygusal ve davranışsal bir tepki ön eğilimidir" şeklinde tanımlanmaktadır (İnceoğlu, 2010, s. 8).

Tavşancıl (2006, s. 71,72)'a göre tutumların özellikleri şöyle sıralamıştır:

1. Tutumlar doğuştan gelmez, yaşantılar yoluyla öğrenilmiştir.
2. Tutumlar geçici değildir, belirli bir süre devamlılık gösterir.
3. Tutumlar, birey ve obje arasındaki ilişkide bir düzenlilik olmasını sağlar.
4. İnsan – obje ilişkisinde tutumların belirlediği bir yanlılık ortaya çıkar.
5. Bir objeye ilgili olumlu ya da olumsuz bir tutumun oluşması, o objenin başka bir obje ile karşılaştırılmasına bağlıdır.
6. Bireysel tutumlar olduğu gibi toplumsal tutumlar da vardır.
7. Tutumlar tepkiden çok bir tepki gösterme eğilimidir. Yani bir olay ya da objeye tepki göstermek değil, tepki göstermeye yönelik eğilimdir.

8. Tutumlar, sonuçta olumlu ya da olumsuz bir tepkiye neden olabilir.

Tutumlar gözle görülemez. Fakat bireyin uyarıcılara karşı sahip oldukları tutum eğer olumlu ise tepkisi de olumlu, olumsuz ise tepkisi de olumsuz olmaktadır. Bu nedenle bireyin herhangi bir olay ya da objeye yönelik sahip olduğu tutumu ancak davranışa yansıdığı sürece anlaşılabilmektedir (Tavşancıl, 2006, s. 67).

Tutumların bilişsel, duygusal ve davranışsal olmak üzere üç öğesi vardır. Bu öğelere aşağıda değinilmiştir. Bilişsel öğe, nesnelerin veya insanların bir grupla ilgili düşünce veya inançlarıdır. Duygusal öğe, insanın bireyi veya nesneyi değerlendirmesidir. Davranış öğesi, bireye veya nesneye karşı yönelen davranışı temsil eder (Kağıtçıbaşı, 2006, s. 103,106).

2.8.1. Tutum kavramının temel öğeleri

Tutumları oluşturan üç öğesi vardır. Bu öğeler, zihinsel, duygusal ve davranışsal öğelerdir. Bu öğeler arasında örgütlenme ve iç tutarlılık söz konusudur. Bireyin bir konu hakkında bildikleri zihinsel öğe, ona nasıl bir duyguyla yaklaşacağını ya da olumlu-olumsuz tutumu ve o konudan hoşlanması duygusal öge ve ona karşı nasıl bir tavır ortaya koyacağı da davranışsal öğe belirler. Bireyin bir nesne, durum ya da kişi hakkında zihinsel, duygusal ve davranışsal anlamda ortaya koyduğu duruş onun tutumunu yansıtır. Dolayısıyla da tutumun oluşması için söz konusu üç öğe arasında örgütsel ve uyumlu bir ilişki ve eşgüdüm olmak zorundadır. Zihinsel, duygusal ve davranışsal öğeler arasında bir iç uyum ve örgütlenme, yani eşgüdüm olmadığı sürece tutumun oluşması da mümkün değildir.

Tutumlar başlıca üç öğeden oluşmaktadır. Bunlar:

a) Duygusal Öğe
b) Zihinsel (Bilişsel) Öğe
c) Davranışsal Öğe şeklindedir (İnceoğlu, 2010, s. 19,29).

a) Duygusal Öğe

Herhangi bir uyarıcıya yönelik bireyde olumlu-olumsuz duygular veya sevip-sevmemesi tutumun duygusal öğesini temsil eder. Ancak duygusal öğe diğer iki öğeden bağımsız olarak varlık kazanmaz. Bireyin deneyimleri, bilgi birikimi, yani zihinsel öğe

duygusal öğenin gelişmesinde önemli bir etkendir. Bireyin herhangi bir tutum konusuna olumlu ya da olumsuz duygular içinde olması önceki deneyimleriyle ilişkili bir durumdur. Eğer herhangi bir uyarıcıya karşı bireyde olumlu ya da olumsuz duygular oluşmuşsa, bu demektir ki, bireyin bu uyarıcılarla daha önce bir ilişkisi olmuş ve o ilişki, dolayısıyla da deneyimler sonucunda bunları kabullenmiş ya da reddetmiştir. Birey ne zaman bu uyarıları anımsasa olumluluk ya da olumsuzluk içinde olacaktır. Dolayısıyla söz konusu uyarıların anımsanması o tutum konusuna yönelik tepkilerin de aynı şekilde olumlu ya da olumsuz olmasına yol açacaktır (İnceoğlu, 2010, s. 21,23).

Bu üç öğe birbirinden bağımsız düşünülemez ve aralarında yakın bir ilişki vardır. Bilişsel öğe, nesnelerin veya insanların bir grupla ilgili düşünce veya inançlarıdır. Duygusal öğe, insanın bireyi veya nesneyi değerlendirmesidir. Davranış öğesi, bireye veya nesneye karşı yönelen davranışı temsil eder (Kağıtçıbaşı, 2006, s. 105).

b) Zihinsel (Bilişsel) Öğe

Tutumun zihinsel öğesi, kişinin, durum, olay veya nesneye ilişkin olarak sahip olunan her tür bilgi, deneyim, inanç ve düşünceyi içermektedir. Zihinsel öğe bireyin düşünsel işleyiş süreciyle bağlantılı olup, düşünsel ya da zihinsel işleyişin sistemleştirilmesi ve sınıflandırılmasıyla ilgili bir öğedir. Bireyin genellikle çevresindeki uyarıcılara ilişkin olarak yaşadığı deneyimlerden kaynağını alan bilgi birikimine dayanır. Bireyin önce bu tür bir uyarıcının ya da uyarıcı grubunun var olduğunu doğrudan ya da dolaylı olarak öğrenmesi gerekir. Varlığından haberdar olunmayan bir duruma ilişkin tutum oluşamaz. Tutum konusu hakkındaki bilgiler, gerçeklerle ilgi derecesi oranında kalıcı ya da geçici olur. Bilginin gerçekliğindeki değişim tutumun değişikliğine yol açar (İnceoğlu, 2010, s. 24,25).

Bir obje veya nesne hakkındaki bilgimiz onlara olumlu ya da olumsuz tutum geliştirmemizde etkili olmaktadır. Eğer o nesne hakkındaki bilgimiz olumlu ise olumlu tutum geliştiririz. Olumsuz ise olumsuz yönde tutum geliştiririz. Tabi ki o obje ve nesne hakkındaki bildiğimiz bilgide değişme olursa tutumlarımızda da değişme olacaktır.

Tutumun zihinsel öğesi deneyimlerden etkilenmektedir. Zihinsel öğenin bazı özellikleri vardır. Bu özelliklerden ilki büyük ölçüde deneyimlere dayanmasıdır.

Zihinsel öğenin diğer bir özelliği ise tutumun gerçekteki sonuçlarına göre değişebilir olmasıdır (Tavşancıl, 2006, s. 73,75).

c) Davranışsal Öğe

Davranışsal öğe, bireyin belli bir uyarıcı grubundaki tutum konusuna karşı davranış eğilimini yansıtır. Bu davranış eğilimleri sözler ya da diğer hareketlerden gözlemlenebilir. Bunlar bireyin alışkanlıkları, normları ve söz konusu tutum nesnesi ile doğrudan ilişkili olmayan tutumlarının da etkisi altındadır. Bu nedenle davranışsal öğeden söz ederken önce iki tür davranışı birbirinden ayırmak gerekir: Biri Duygusal davranış, kişinin nesne ya da kişi hakkındaki olumlu veya olumsuz durumunu ifade eder. Tutum konusunun hoşa giden ya da gitmeyen bir durumla ilişkilendirilmesi sonucu ortaya çıkar. Normatif davranış ise doğru davranışın ne olduğu konusundaki İnançlara dayanan davranıştır. Bu tutumların kaynağında daha çok akıl ve mantık yer alır (İnceoğlu, 2010, s. 25,27).

Sonuç olarak bu iki davranışı birbirlerinden net bir şekilde ayırmak mümkün değildir. Hatta bu iki davranış boyutu birbirine geçmiş ve birbirini etkilemektedir. Ayrıca tutumlar ancak gözlemlenebilir davranışlardan anlaşılabilir. Herhangi bir davranış söz konusu değilse, tutumlar diğer bireylerce gözlemlenemez.

Özetle söylenecek olursa denebilir ki bu üç tutum öğesi karşılıklı etkileşim içindedir ve birinde ortaya çıkan bir değişiklik, diğer öğelerle zincirleme bir değişime neden olur. Çünkü daha önce de denildiği gibi tutumun bu üç öğeleri arasında tutarlılık olduğundan bu tutarlılığı korumak için diğer ögelerde de değişme olur. Yani, bireyin bir tutum konusuna karşı olumlu-olumsuz tavrı değiştiğinde, ona karşı tutumunun zihinsel ve davranışsal öğesinde de değişme olur (İnceoğlu, 2010, s. 28).

2.8.2. Tutumun yapısı

İnceoğlu (2010, s.29)' na göre tutumun yapısını oluşturan temel öğeler şunlardır:

- İlişkilendirme
- Tutum konusu ile doğrudan deneyim
- Başkalarından öğrenme

Tutumun yapısı bu üç öğeden oluşmaktadır. Bu üç temel öğe, yukarıda üzerinde durulan tutum oluşturucu (duygusal, zihinsel, davranışsal) öğelerle de örgütsel bir ilişki içine girerek tutumun yapısını oluştururlar.

2.8.3. Tutum Kriterleri

Tutumlarla diğer davranış kalıplarını ayırt eden bazı kriterler şunlardır:

- Tutumlara doğuştan sahip olunmaz, onlar sonradan kazanılırlar.
- Tutumlar geçici düşünsel durumlar değillerdir.
- Tutumlar, birey ile nesneler arasındaki ilişkilere tutarlılık, kararlılık ve düzenlilik kazandırırlar.
- İnsan-nesne ilişkisinde, özellikle tutumlar aracılığıyla belirlenen bir etkilenme-güdülenme süreci ortaya çıkmaktadır.
- Tutumların oluşması ve biçimlenmesi için birbirleriyle karşılaştırılabilir birçok öğenin bir arada olması zorunludur.
- Tutumların bireysel düzeyde oluşumu ile ilgili ilkeler, genellenerek toplumsal tutumların oluşmasına da uygulanabilir (İnceoğlu, 2010, s. 30,32).

2.8.4. Tutum, eğitim - öğretim ve coğrafya ilişkisi

Eğitim alanındaki son gelişmeler öğretmen merkezli olmaktan ziyade öğrenci merkezli olmaya yönelmiştir. Eğitim-öğretim faaliyetleri düzenlenirken öğrencilerin kişisel özelliklerine göre düzenlenmektedir. Yani kişilerin bireysel farklılıkları önemli hale gelmiştir. Öğrencilerin bu özelliklerine göre eğitim-öğretim faaliyetleri gerçekleşmektedir. Öğrencilerin bu bireysel farklılıkların bilinmesi, eğitim-öğretim faaliyetlerinin amaçlarına ulaşmasında etkili olmaktadır. Özellikle de yapılandırmacı yaklaşımın esas alındığı eğitim sistemimizde öğrenci öğrenme sürecinde aktif olması bireysel farklılığın önemini arttırmıştır. Yapılandırmacı yaklaşıma göre bilgi birey tarafından oluşturulur. Onun için de bilgiler kişiye özgüdür.

"Öğrencileri tek tip görme ve tek tipleştirme programların felsefesine aykırıdır. Öğrenciler her özelliği ile aynıymış gibi düşünülemez ve değerlendirilemez, onlara aynıymış gibi davranılamaz. Her bireyi kendi özellikleriyle önemlidir. Öğrencilerin

sahip olmadıkları özelliklere değil, sahip oldukları özelliklere bakılarak değerlendirilmeleri esastır" (Güngördü, 2010, s. 12).

Bu bireysel farklılıklardan olan tutumu İnceoğlu (2010, s. 14) şu şekilde tanımlamıştır: "Tutum bireyin kendine ya da çevresindeki herhangi bir nesne, toplumsal konu, ya da olaya karşı deneyim, bilgi, duygu ve güdülerine dayanarak örgütlediği zihinsel, duygusal ve davranışsal bir tepki olarak tanımlamıştır. Tutumlar bireyin çeşitli uyarıcılara karşı göstermiş olduğu olumlu ya da olumsuz tepkilerdir. Bu tepkileri olumlu ya da olumsuz bir hale çevirmek eğitimle olabilmektedir."

Eğitim – öğretim sürecinde öğrencilerin sahip oldukları tutumlar, onların öğrenmelerini etkilemektedir. Bu kapsamda öğrenci tutumlarının dikkate alınmadığı bir eğitim ortamında, istenilen düzeyde öğretim yaşantılarının oluşması ve istendik yönde davranış değişikliğinin sağlanması güçleşmektedir. Öğrencinin geliştirdiği tutum, öğretmeni iki yönüyle ilgilendirmektedir. Bunlardan biri başlangıçta öğrencilerin derse/konuya olumlu tutum geliştirmelerini sağlamaktır. İkincisi ise olumsuz tutumları olumlu yönde değiştirmektir (Ülgen, 1995, s. 103).

Eğitim-öğretimin tutumla ilişkisinin bir başka boyutu da tutumların değiştirilmesi ve daha önceden edinilmeyen tutumların öğrenciye kazandırılmasıdır. Bu tutumların değiştirilmesi ve yeni tutumların kazandırılmasında öğrencileri her anlamda etkileyen faktörlerden biri de hiç şüphesiz öğretmenlerdir. Öğretmenler ve onların sahip oldukları özellikleri, öğrenci tutumlarının oluşmasında ve değişmesinde önemli rol oynar. Öğretmenlerin öğrencilerin derslere yönelik tutumlarını değiştirmede ve oluşturmada da büyük etkisi vardır. Örneğin bir dersi sevmeyen öğrenci öğretmeni sayesinde o derse yönelik olumlu tutum geliştirebilir. Ya da bir derse ilgi duyan öğrenci o dersin öğretmenine yönelik olumsuz tutuma sahipse veya geliştirmişse bu tutumu dersine de yansıyabilir. Bu nedenle öğretmenlerin öğrenci tutumlarına etkileri dikkate alınmalıdır (Göcen, 2011, s. 17).

Coğrafya dersleri yaşadığımız çevreden tutunda dünyanın en ücra köşesine kadar olan alanı ve insanları anlayabilmek açısından çok önemlidir. Bunları var oluş nedeni, etik sebepler, entelektüel sebepler ve pratik sebepler başlıkları altında inceleyebiliriz (Karakuyu, 2010, s. 361). Bu başlıklar kişiler açısından dünya hakkında birçok soruyu cevaplayabilmek, hayata karşı hazırlıklı olabilmek ve sorunlarla mücadele edebilmek

için coğrafya eğitiminin verilebileceğini gösteren sebeplerdir. Bu sebeplere bakıldığında coğrafya eğitiminin ne kadar önemli olduğu bir kez daha dikkati çekmektedir. (Kaya, 2013, s. 11). Ayrıca gerek eğitimin tanımı, Eğitimin Amacı, Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları, Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın Genel Amaçları, Coğrafyanın Tanımı, Coğrafya Eğitiminin Önemi ve Gerekliliği ve Tutum kavramları dikkate alındığında öğrencilerin coğrafya dersine karşı tutumlarının önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Çünkü öğrencilerin coğrafya dersinde karşı olumlu tutum geliştirmeleri öğrencilerin coğrafya dersinde başarılarının artmalarında tutumun, diğer alanlarda olduğu gibi oldukça önemli yeri vardır. Alanyazında coğrafyaya dönük tutum ile ilgili yapılan birçok araştırmalar da bu durumu desteklemektedir. Örneğin Alım (2008, s. 30) yaptığı bir araştırmada orta öğretim öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğunu tespit etmiştir. Bu durum öğrencilerin coğrafya dersine karşı ilgileri ve başarıları açısından olumsuz olarak değerlendirilmektedir. Çünkü Alım' a göre, dersin amacına ulaşması için, öğrencilerin coğrafya dersine karşı her şeyden önce olumlu bir tutum geliştirmeleri önemlidir. Bu nokta da tutumların olumlu ya da olumsuz olması, öğrencilerin coğrafya dersine yönelik istekli olup olmamalarını etkilemektedir. Bunun içinde öğretmenlere önemli iş düşmektedir. Coğrafya öğretmeninin görevi öğrencilere dersi sevdirmek ve öğrencileri derse karşı istekli hale getirmektir. Bu nedenle öğretmenlerin öncelikle, coğrafyanın amacı, gerekliliği ve önemini öğrencilere kavratarak işe başlamaları gerekmektedir. Öğrencilere coğrafya derslerinde işlenecek olan konuların nerede ve nasıl işlerine yarayacağının anlatılması ile derse karşı olumlu tutumlar geliştirmeleri sağlanabilir. Ayrıca coğrafya dersleri görsel araçlar ile desteklenerek, farklı öğretim yöntem ve teknikleri kullanılarak çekici hale getirilebilir. Bu şekilde öğrencilerin coğrafya dersine karşı olumlu tutum geliştirmeleri sağlanabilir.

Yukarıda açıklandığı üzere tutumlar, eğitim – öğretimde oldukça önemli bir yere sahiptir. Öğrencilerin kişisel özelliklerine, bireysel farklılıklarına, ihtiyaçları, ilgi alanları ve tutumlarına göre eğitim-öğretim süreci planlanmaktadır. Bunun içindir ki bu bireysel farklılıklar dikkate alınarak 2005 yılında uygulamaya konulan ve yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmış yeni Coğrafya Dersi Öğretim Programı (CDÖP), öğrenci merkezli bir anlayışla hazırlanmıştır.

Bu açıklamalar doğrultusunda hem eğitimin hem de coğrafya derslerinin amaçlarına ulaşması öğrencilerin tutumlarının bilinmesiyle mümkündür. Bu tutumların

da olumlu yöne çevirmek eğitimle olduğundan, öğretmenlerin kendi derslerine yönelik öğrenci tutumlarının ne olduğunu, nasıl ölçüleceğini bilmeleri eğitimin niteliğini arttırmada önemli bir etken olmaktadır. Bu da tutumların ölçülüp değerlendirilmesini, tutumlara yönelik araştırmaların yapılmasında önemli rol oynamıştır. Aşağıda konuyla ilgili daha önce yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

2.6. Konuyla İlgili Yapılmış Araştırmalar

Lise öğrencileri üzerinde yapılan coğrafya dersine yönelik tutum çalışmaları ise, son yıllarda artış göstermiştir. Bu durum öğrencilerin coğrafya dersine olan ilgi ve beklentilerini neyin etkilediğini göstermesi açısından önemlidir. Konuyla ilgili yapılan araştırmalar da bu bölümde incelenmeye çalışılmıştır.

Gerber (2001), bir çalışmasında Avustralya'da toplumun farklı kesimlerinden bireylerin coğrafyaya karşı olan tutumlarını belirlemeyi amaçlamış ve genel olarak bu ilme karşı tutumların olumlu olduğunu saptamıştır.

Alım ve Doğanay (2002) öğrenci profilleri ile akademik başarılarını karşılaştırdıkları çalışmalarında, öğrencilerin coğrafyaya karsı olumlu bir tutuma sahip olduklarını ortaya koymuşlardır.

Demirkaya ve Arıbaş (2004)'ın sosyal bilgiler eğitimi bölümünde okuyan öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada; öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumlarını olumsuz yönde etkileyen en önemli hususların öğretmenlerin ders içerisindeki tutum ve performansları, derslerde yeterli teknolojik araç ve gereçlerin kullanılmaması vb. olarak tespit etmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumlarının cinsiyete göre farklılık göstermediğini belirlemişlerdir.

Pınar ve Meydan (2005) araştırmalarında, sınıf öğretmeni adaylarının büyük çoğunluğunun coğrafya derslerine yönelik olumlu tutum içerinde oldukları ve bunda dersi yürüten hocaların etkilerinin önemli olduğu yönünde sonuçlara ulaşmışlardır.

Özgen ve Çelik (2006) çalışmalarında, üniversite öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutum değişkenlerinin kümelenme eğilimlerini belirlenmeye çalışılmışlardır.

Güven ve Uzman (2006) çalışmaları ile orta öğretim öğrencileri için coğrafya dersi tutum ölçeği geliştirmişlerdir.

Tekinarslan (2006) tarafından yapılan çalışma, 300 lise 3.sınıf öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; lise 3.sınıf öğrencilerinin genel olarak coğrafya dersine karşı tutumlarının orta seviyede olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin coğrafya dersinin faydalarına ilişkin olarak olumlu tutum ve düşünceye sahip oldukları görülmüştür. Öğrencilerin coğrafya dersine karşı tutumlarının; öğrenim gördükleri alana, coğrafya başarılarına göre ve öğretmenlerin algılanan yeterliliğine göre farklılık göstermiştir. Öğretmenin algılanan yeterlilik seviyesi arttıkça, öğrencilerin coğrafya tutum puanları da artmaktadır. Yani öğrenciler coğrafya öğretmenlerini yeterli buldukları ölçüde, coğrafya dersine karşı olumlu tutumlar geliştirmektedirler.

Sevilmiş (Kara) (2006), lise birinci sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik akademik benlik ve tutumları ile başarıları arasında ilişki adlı çalışma yapmıştır. Araştırmada lise 1. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları cinsiyetlerine ve okudukları liselerin türüne göre değiştiği ve coğrafya dersindeki başarıları anne babalarının eğitim düzeylerine göre değişmediği sonucuna ulaşmıştır. Akademik benlikleri ise cinsiyetlerine, okudukları lisenin türüne göre, coğrafya dersindeki başarılarına göre, annelerinin ve babalarının eğitim durumuna göre değişmediği sonucuna ulaşmıştır.

Cin (2007), sınıf öğretmeni adaylarının coğrafya dersine olan ilgi düzeylerini ortaya koydukları araştırmalarında, adayların ilgi düzeylerinin düşük olduğu ve cinsiyete göre farklılaşmadığı yönünde bulgulara ulaşmışlardır.

Zaman ve Coşkun (2007) ise, çalışmalarında ortaöğretim öğrencilerinin coğrafyaya yönelik tutumlarının olumlu olduğunu, ancak bazı değişkenlere göre farklılıklar gösterdiğini belirtmişlerdir.

Alım (2008)'in lise öğrencilerinin tutumlarını belirlediği çalışmasının bulgularına göre, öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumları orta düzeyde olup, cinsiyet ve okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Araştırmacı, lise öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarını olumlu yönde geliştirilmesi için, öğretmenlerin öğrencilerine öncelikle coğrafyanın gereğini ve önemini kavratarak işe

başlamaları gerektiğini savunmaktadır. Ayrıca araştırmacı, derste görsel öğretim araçlarının ve çeşitli öğretim yöntemlerinin kullanılmasının gerekliliğine değinmiştir.

Kadıoğlu (2008) ise Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Birinci ve Dördüncü Sınıf Öğrencilerinde yaptığı araştırmada; öğrencilerin coğrafya dersine ilgi düzeyinin genel olarak orta derecede olduğu, birinci ve dördüncü sınıfta okuyan öğrencilerin coğrafya derslerine karşı ilgilerinde cinsiyet, öğretim şekli, sınıf düzeyi kriterlerine göre anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Yüksek Öğretim süresince öğrencilerin coğrafya dersine karşı ilgi düzeylerinin değişmediği sonucuna ulaşmıştır. Birinci sınıftaki öğrencilerin ilgi düzeyleri cinsiyete göre değişmekte, kızlar erkeklere göre daha olumlu düşündüğünü tespit etmiştir.

Dikmenli ve Aslan (2009)'ın sınıf öğretmenliği 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada; sınıf öğretmenliği öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları orta düzeyde olduğunu bulmuşlardır. Öğrencilerin tutumlarının sınıf düzeylerine göre farklılaştığı ancak cinsiyete ve öğretim türüne göre farklılaşmadığını tespit etmişlerdir.

Özgen ve Bindak (2009) tarafından yapılan çalışmada, lise öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmıştır. Betimsel yöntemin kullanıldığı araştırmada öğrencilerin coğrafya tutumlarının; devam ettikleri lise, okudukları alan, cinsiyet, kardeş sayısı ve baba öğrenim durumu değişkenlerine göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Ulusoy ve Gülüm (2009)'ün sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin tarih ve coğrafya dersine karsı tutumlarını araştıran çalışmalarında öğrencilerin tarih ve coğrafya konularına karsı ilgili ve istekli oldukları ancak öğretmenlerin dersi işleyişlerinin ve uyguladıkları yöntem ve tekniklerin bu ilgi ve isteği sürdürmede etkili olduğu sonucuna ulaşmışlar. Ayrıca öğrencilerin tarih dersine oranla coğrafya dersine karsı daha ilgili ve istekli olduğu sonucunu bulmuşlardır.

Gökçe (2010) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya dersine yönelik tutumlarını ortaya koyduğu araştırmasında, öğretmen adaylarının coğrafya dersine yönelik tutumlarının sosyal bilgiler eğitimi programından mezun olurken anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Öğretmen adaylarının tutumları üzerinde; coğrafya derslerinde uygulanan yöntem ve teknikler, kullanılan araç-gereç ve kaynaklar, ölçme

ve değerlendirme yöntemleri, coğrafya derslerini veren öğretim elemanlarının kişisel özellikleri, geziler gibi özelliklerin etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Aydın, Coşkun ve Kaya (2010) ise, Ticaret Meslek Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersine Yönelik Tutumlarını Elbistan Örneği ile ortaya koymaya çalışmışlardır. Araştırmaya göre ticaret meslek lisesi öğrencilerinin genel olarak coğrafya dersine karşı tutumlarının olumlu (%74,4) olduğu belirlenmiştir. Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin, coğrafya dersine yönelik tutum ölçeği puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Yani, cinsiyet ticaret meslek lisesi öğrencilerinin coğrafyaya yönelik tutumları üzerinde belirleyici bir faktör olarak görülmemektedir. Araştırmaya katılan ticaret meslek lisesi öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları sınıf düzeyine göre sadece 9. Sınıf ile 10. Sınıf arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir. Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin, coğrafya dersinin faydalarına ilişkin olarak olumlu tutum ve düşünceye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uzunöz (2011) ise İzmir İl merkezi, İlçe, belde de bulunan toplam dört okulda yaptığı çalışmalar ile coğrafya tutum ölçeği geliştirmiştir.

Göcen (2011) ise çalışmasında 12. Sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Kız öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumları, erkek öğrencilere göre daha olumlu olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca 12 sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları öğrenim gördükleri alana, okudukları lise türüne göre ve öğrencilerin anne ve babalarının eğitim düzeylerine göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Yaptığımız çalışma ile paralellik göstermektedir.

Demir ve Koç (2013) ise Sivas il merkezinde bulunan ortaöğretim kurumlarında dokuz, on, on bir ve on ikinci sınıflarında öğrenim gören öğrenciler üzerinde yaptığı çalışmalarla 52 maddelik tutum ölçeği geliştirmiştir.

Şahin (2015) ise, Tekirdağ Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesinde yaptığı çalışmada elde edilen bulgulara göre Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersine olan ilgi ve algıları önemli oranda olumlu yöndedir. Öğrenciler coğrafya dersini meslekleri açısından faydalı bulmaktadır. Ayrıca öğrenciler, coğrafyanın ders kitaplarında yer alan konuları ile yetinmeyip meslekleri ile ilgili olan diğer coğrafya konularını da öğrenmeyi önemli bulmaktadır. Ancak öğrenciler coğrafya

ders müfredatlarını kendi meslekleri açısından yeterli bulmamakta ve içerik bakımından kendilerine daha fazla hitap etmesini istemektedir. Yine elde edilen sonuçlara göre öğrenciler dünyada meydana gelen coğrafi gelişmelere duyarsız kalmamaktadır. Öğrencilerin önemli bir kısmı coğrafya konularını dergi, belgesel ve televizyon gibi ortamlarda gördüklerinde ilgilenmekte ve takip etmektedir. Bu sonuçlardan hareketle Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi öğrencileri coğrafya dersini ve coğrafya ile ilgili konuları sevmektedir ve buna bağlı olarak da takip etmekte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmalarda da görüldüğü gibi öğrencilerin genel olarak coğrafya derslerine yönelik tutumlarının olumlu olduğu ve önemli ders olduğunu ortaya konmuştur. Fakat coğrafya, öğrenciler arasında genel olarak zor ve karmaşık bir ders olarak ifade edilmektedir.

Öğrencilerin olumlu tutum geliştirdikleri derslere daha fazla ilgi gösterdikleri bilinmektedir. Bunun için, öğrenci tutumlarının ortaya konmaya çalışıldığı bu tür çalışmalardan elde edilen sonuçların değerlendirilmesi ve gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

Coğrafya dersine yönelik tutum çalışmalarından elde edilen sonuçlarda görülmektedir ki; coğrafya dersinde öğrencinin merkeze alınması, etkin katılımının sağlanması, öğrencilerin düşüncelerine ve sözlerine değer verilmesi ve verilen bilginin yaşamla bütünleştirilerek anlamlı hale getirildiği bir öğrenme ve öğretme ortamının oluşturulması, öğrencilerin derse yönelik olumlu tutum geliştirmesini desteklemektedir. Coğrafya derslerinde etkili bir eğitim için, öğrencilerin derse yönelik olumlu tutum geliştirmelerini göz ardı edilmemelidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bilimsel etkinlikler olayların betimlenmesi aşamasıyla başlamaktadır (Kaptan, 1998, s. 59). Bu araştırma 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine karşı tutumlarını ortaya koymayı amaçlamıştır. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır” (Karasar, 2002, s. 77). Bu amaç doğrultusunda araştırmada nicel araştırma yöntemlerimden betimsel tarama modeli kullanılması belirlenmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmamın evrenini Kahramanmaraş il merkezi oluşturmaktadır. Fakat araştırmanın yapıldığı yerde bütün okullara ve öğrencilere ulaşmanın zaman ve ekonomi yönünden zor olmasından dolayı; çeşitli liselerden bir örneklem belirlenmiştir. Araştırmanın örneklem grubu, 2015–2016 Eğitim–Öğretim yılında, Kahramanmaraş’ta 10 farklı orta öğretim kurumunda öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Her lisede iki ayrı sınıfta araştırma yapılmıştır.

Bu araştırmanın örneklemi, evrende yer alan 10 farklı orta öğretim kurumunda öğrenim gören 314’ü erkek, 244’ü kız, toplamda 558 dokuzuncu sınıf öğrencisinden oluşmaktadır.

Tablo 3.1.

Araştırmaya Katılan Okullar

OKULLAR	**ÖĞRENCİ SAYISI**
Kahramanmaraş Anadolu Lisesi	63
Sütçü İmam Anadolu İmam-Hatip Lisesi	44
Spor Lisesi	50
Güzel Sanatlar Lisesi	46
Sosyal Bilimler Lisesi	64
Kadriye Çalık Anadolu Lisesi	61
İMKB Süleyman Demirel Fen Lisesi	64
Nezihe Öksüz Mesleki Teknik Anadolu (Sağlık Lisesi)	60
Akdeniz Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Turizm Lisesi)	50
Kahramanmaraş Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Endüstri Mesleki Teknik Anadolu Lisesi)	56
TOPLAM	558

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verileri tutum ölçeği ile elde edilmiştir. Ölçekte sorulan sorular; coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutumları, coğrafya dersi öğretmeninin ders işleyiş tarzına ilişkin tutumlarını, coğrafya dersinin içeriğinde yer alan konu örüntüsüne olan ilgi çekiciliğine ilişkin tutumları, coğrafya dersinin ders dışında öğrenci yaşantısı açısından önemine ilişkin tutumlarını, coğrafya dersinin diğer alanlarla ve derslerle olan bağlantısına ilişkin tutumları, coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıların boyutuna ilişkin tutumları, coğrafya dersinin işlendiği ortama ilişkin tutumları, coğrafya dersinde kullanılan öğretim tekniklerine ilişkin tutumları, coğrafya dersinin kapsamının yeterliliğine ilişkin tutumları ve coğrafya dersinde kullanılan yazılı ve basılı materyallere ilişkin tutumları ortaya koymaya yöneliktir.

Araştırma sürecinde, veri toplama aracı olarak, Likert tipi 5'li ölçek kullanılmıştır. Veri toplamak üzere, Güven ve Uzman (2006) tarafından hazırlanan, geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları yapılmış, 39 maddeden oluşan tutum ölçeği kullanılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Bu araştırma betimleme yöntemi kullanılarak olayı olduğu gibi araştırmaya ve var olan durumu ortaya koymaya çalışan bir araştırmadır. Bu gibi araştırmalarda, olaylar ve durumlar ayrıntılı bir şekilde araştırılıp ve daha önceki olaylar ve durumlar arasında nasıl bir ilişki olduğu incelenerek betimlenmeye çalışılmıştır (Tanrıöğen, 2014, s. 59). Daha sonra bulunan sonuçlar SPSS 22 gibi bilgisayar programlarından yararlanılarak değerlendirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR ve YORUMLAR

4.1. 9. Sınıf Öğrencilerinin Demografik Özelliklerine Göre Analizi

Çalışmanın bu aşamasında, araştırmanın örneklem grubunda yer alan katılımcıların betimsel verilerinin bağımsız değişkenlere göre analizlerinden elde edilen bulguların tablolaştırılmasına ve yorumlanmasına yer verilecektir.

4.1.1. Öğrencilerin cinsiyet dağılımı ile ilgili veriler

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan katılımcıların cinsiyetleriyle ilgili betimsel verileri Tablo 4.1'de yer almaktadır.

Tablo 4.1.
Katılımcıların Cinsiyetlerine İlişkin Betimsel Veriler

CİNSİYET	**F**	**%**
Kadın	244	43,7
Erkek	314	56,3
TOPLAM	558	100,0

Tablo 4.1 doğrultusunda, katılımcıların % 43,7'sini (244 kişi) kadın, % 56,3'ünün ise (314 kişi) erkek olduğu görülmektedir. Araştırmada yer alan katılımcıların cinsiyetlerine ilişkin dağılımlarına bakıldığında erkek katılımcıların oranının kadınlardan daha fazla olduğu görülmektedir.

4.2. Araştırmada Yer Alan Okul Türlerine İlişkin Veriler

Araştırmanın örneklem grubunda yer alan okul türlerine ilişkin betimsel verileri Tablo 4.2'de verilmiştir.

Tablo 4.2.

Okul Türlerine İlişkin Betimsel Veriler

OKULLAR	**F**	**%**
K. Maraş Anadolu Lisesi	63	11,2
Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip L.	44	7,9
Spor Lisesi	50	9,0
Güzel Sanatlar Lisesi	46	8,2
Sosyal Bilimler Lisesi	64	11,5
Nezihe Öksüz M.T.A.L. (Sağlık L.)	61	10,9
Akdeniz M.T.A.L.(Turizm L.)	64	11,5
Kadriye Çalık Anadolu L.	60	10,8
Süleyman Demirel Fen L.	50	9,0
K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.)	56	10,0
TOPLAM	558	100,0

Tablo 4.2'de görüldüğü gibi örnekleme katılan öğrencilerin % 11,2'ünü (63 kişi) Kahramanmaraş Anadolu Lisesi, % 7,9'unu (44 kişi) Sütçü İmam Anadolu İmam-Hatip Lisesi, % 9,0'unu (50 kişi) Spor Lisesi, % 8,2'ini (46 kişi) Güzel Sanatlar Lisesi, % 11,5'ini (64 kişi) Sosyal Bilimler Lisesi, % 10,8'ini (60 kişi) Kadriye Çalık Anadolu Lisesi, % 9,0'unu (50 kişi) İMKB Süleyman Demirel Fen Lisesi, % 10,9'unu (61 kişi) Nezihe Öksüz Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Sağlık Lisesi), % 11,5'ini (64 kişi) Akdeniz Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Turizm Lisesi), % 10,0'ını (56 kişi) Kahramanmaraş Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Endüstri Mesleki Teknik Anadolu Lisesi) öğrencileri oluşturmaktadır.

4.3. Coğrafya Dersine Yönelik Tutumlara İlişkin Bulgular

9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine karşı tutumlarına ilişkin bulgular Tablo 4.3'te verilmiştir. Tablo 4 incelendiğinde 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla coğrafya tutum ölçeği uygulanmıştır.

Öğrencilerin verdikleri cevapların tutum ölçeğindeki cevap seçeneklerine göre dağılımları, standart sapması ve aritmetik ortalamaları alınarak analiz edilmiş, öğrencilerin verdikleri cevapların, cevap kategorilerine göre standart sapması ve aritmetik ortalamaları Tablo 4.3'te verilmiştir.

Anket maddelerinin incelenmesi sonucunda, anket sorularının 3,5,12,14,15,16,18,20,21,22,23,24,26,27,28,29,30,31,36,37,38,39. sorular olumlu, buna karşılık 1,2,4,6,7,8,9,10,11,13,17,19,25,32,33,34,35. sorular olumsuz tutum maddelerini oluşturmaktadır.

Araştırmada kullanılan tutum ölçeğindeki olumlu sorular için verilen cevaplar "tamamen katılıyorum=1", "katılıyorum=2", "kararsızım=3", "katılmıyorum=4", "hiç katılmıyorum=5" şeklinde puanlanmıştır. Olumsuz soru maddeleri için puanlama "hiç katılmıyorum=1" "katılmıyorum=2", "kararsızım=3", "katılıyorum=4", "tamamen katılıyorum=5", olarak değiştirilmiş ve bu puanlamaya uygun şekilde aritmetik ortalama değerleri tespit edilmiştir.

Tablo 4.3.

9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Karşı Tutumlarına İlişkin Bulgular

		Cevap Seçenekleri (%)						
	Öğrenci sayısı	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Karasızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum	Art.O	S.S
S1	557	24,2%	25,5%	19,6%	13,6%	17,1%	2,74	1,41
S2	556	17,3%	23,7%	18,7%	18,5%	21,8%	3,04	1,41
S3	550	34,5%	29,1%	20,5%	8,7%	7,1%	2,25	1,22
S4	553	43,8%	24,4%	10,1%	9,2%	12,5%	2,22	1,41
S5	554	14,1%	16,8%	29,4%	21,3%	18,4%	3,13	1,29
S6	554	24,0%	25,3%	19,9%	15,3%	15,5%	2,73	1,39
S7	553	23,9%	28,4%	20,8%	14,1%	12,8%	2,64	1,33
S8	555	51,7%	21,8%	7,4%	7,9%	11,2%	2,05	1,38
S9	556	20,3%	24,5%	18,7%	15,3%	21,2%	2,93	1,43
S10	549	13,5%	25,7%	18,4%	20,2%	22,2%	3,12	1,37
S11	554	16,2%	26,4%	15,7%	18,2%	23,5%	3,06	1,43
S12	555	53,5%	23,2%	10,3%	7,6%	5,4%	1,88	1,19
S13	554	17,1%	24,7%	17,3%	17,1%	23,6%	3,05	1,43
S14	558	32,1%	29,9%	17,7%	10,2%	10,0%	2,36	1,30
S15	547	27,2%	24,7%	21,8%	14,3%	12,1%	2,59	1,34
S16	555	30,5%	26,8%	18,0%	13,9%	10,8%	2,48	1,34
S17	558	31,4%	23,3%	15,4%	10,8%	19,2%	2,63	1,49
S18	556	37,8%	25,2%	18,5%	10,1%	8,5%	2,26	1,29
S19	556	21,2%	27,9%	21,2%	12,1%	17,6%	2,77	1,38
S20	552	53,4%	22,3%	9,6%	8,5%	6,2%	1,92	1,23
S21	555	36,4%	27,2%	16,9%	11,9%	7,6%	2,27	1,27
S22	554	35,9%	30,1%	15,7%	11,2%	7,0%	2,23	1,24
S23	557	40,6%	26,4%	17,4%	7,4%	8,3%	2,16	1,26
S24	550	31,3%	29,5%	20,9%	9,1%	9,3%	2,36	1,26
S25	554	27,4%	26,7%	20,8%	8,5%	16,6%	2,60	1,40
S26	554	39,2%	29,8%	13,2%	9,9%	7,9%	2,18	1,27
S27	556	60,4%	16,2%	9,7%	6,8%	6,8%	1,83	1,25
S28	555	19,3%	15,5%	17,8%	18,9%	28,5%	3,22	1,49
S29	553	43,8%	20,1%	15,0%	11,2%	9,9%	2,24	1,37
S30	555	16,2%	18,7%	29,4%	19,5%	16,2%	3,01	1,30
S31	554	19,3%	18,1%	28,5%	17,0%	17,1%	2,95	1,34
S32	549	28,2%	30,2%	20,8%	8,6%	12,2%	2,46	1,31
S33	549	37,9%	24,4%	12,8%	8,4%	16,6%	2,41	1,47
S34	554	19,9%	22,7%	17,3%	17,1%	22,9%	3,01	1,45
S35	546	38,3%	24,5%	12,1%	9,0%	16,1%	2,40	1,47
S36	545	23,3%	19,8%	24,2%	17,1%	15,6%	2,82	1,38
S37	555	33,3%	21,3%	17,5%	15,3%	12,6%	2,53	1,41
S38	556	33,8%	21,8%	18,7%	13,8%	11,9%	2,48	1,39
S39	557	17,1%	14,9%	27,6%	15,4%	25,0%	3,16	1,40

4.3.1. 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine karşı tutumlarına ilişkin bulgular

Tablo 4.3'e göre olumlu tutum soruları incelendiğinde; Örnekleme katılan öğrencilerin en yüksek düzeyde destekledikleri ifade "Coğrafya dersini yaşayarak-görerek öğrenmek isterim" ifadesidir (12. madde). Bu maddeye öğrencilerin % 76,7'si olumlu cevap vermiş, % 13,0'ı ise olumsuz yönde görüş belirtmiştir. Öğrenciler coğrafya dersini daha fazla yaşayarak-görerek öğrenmek istediklerini belirtmişlerdir. Bu maddeye öğrencilerin % 53.5'i *Tamamen Katılıyorum*, % 23.2'si *Katılıyorum*, % 10.3'ü *Kararsızım*, % 7.6'sı ise *Katılmıyorum* ve % 5.4'i *Hiç Katılmıyorum* şeklinde görüş belirtmişlerdir. Öğrencilerin coğrafya dersini yaşayarak-görerek öğrenmek istedikleri sonucu çıkmaktadır. Bu bulgu; Alım (2008)'ın öğrenciler coğrafya dersini yaşayarak-görerek öğrenmek istedikleri sonucu ile paralellik göstermektedir.

Öğrencilerin olumlu maddelerden ikinci olarak yüksek düzeyde destekledikleri ifade "coğrafya dersi öğretmenimin konuları işlerken istekli olması dersin zevkli geçmesini sağlar" ifadesidir (27. madde). Bu ifadeye öğrencilerin % 76,6'sı olumlu yönde, % 13,6'sı da olumsuz yönde görüş belirtmişlerdir. Bu maddeye öğrencilerin % 60.4'ü *Tamamen Katılıyorum*, % 16.2'si *Katılıyorum*, % 9.7'si *Kararsızım*, % 6.8'i *Katılmıyorum ve*% 6.8'i *Hiç Katılmıyorum* seklinde görüş belirtmişlerdir. Öğrencilerin coğrafya dersi işlenirken öğretmenlerinin istekli olmalarını istemektedir. Öğretmenin dersi işlerken istekli olması öğrencilerin coğrafya dersine karşı olumlu tutum geliştirmelerinde etkili olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin olumlu tutum maddelerinden diğer yüksek düzeyde destekledikleri ifade ise " coğrafya dersinin eğlenceli hale gelmesini istiyorum" ifadesidir (20. madde). Bu ifadeye ise öğrencilerin % 75,7'si olumlu, % 14,7'si ise olumsuz yönde görüş belirttiği görülmektedir. Bu maddeye öğrencilerin % 53.4'ü *Tamamen Katılıyorum*, % 22.3'ü *Katılıyorum*, % 9.6'sı *Kararsızım*, % 8.5'i ise *Katılmıyorum* ve % 6.2'si *Hiç Katılmıyorum* seklinde görüş belirtmişlerdir. Öğrencilerin coğrafya dersinin eğlenceli hale gelmesini istedikleri sonucu çıkmaktadır.

Olumsuz tutum maddeleri incelendiğinde; öğrencilerin olumsuz maddelerden en yüksek düzeyde destekledikleri ifade "coğrafya dersi öğretmenimin yetersiz oluşu beni dersten soğutuyor" ifadesidir (8. madde). Bu ifadeye öğrencilerin % 73,5'i katıldıkları

yönde, % 19,1'i ise katılmadıkları yönde görüş belirtmişlerdir. Bu maddeye öğrencilerin % 51.7'si *Tamamen Katılıyorum*, % 21.8'i *Katılıyorum*, % 7.4'ü *Kararsızım*, % 7.9'u *Katılmıyorum* ve % 11.2'si *Hiç Katılmıyorum* seklinde görüş belirtmişlerdir. Bu bilgilere göre öğrenciler coğrafya öğretmenlerinin coğrafi bilgi konusunda yeterli donanıma sahip olmasını istedikleri sonucu çıkmaktadır. Demek ki öğretmenin yeterli bilgi birikime sahip olması öğrencinin derse ilgisini ve tutumunu etkilemektedir.

Olumsuz tutum sorularından öğrencilerin diğer yüksek düzeyde destekledikleri ifade ise "coğrafya dersinde öğretmenimizin sürekli eleştirmesi beni dersten soğutuyor" ifadesi oluşturmaktadır (4. madde). Bu ifadeye öğrencilerin % 68,2'si katıldıkları yönde, % 21,7'si ise katılmadıkları yönde görüş belirtmişlerdir. Bu maddeye öğrencilerin % 43.8'i *Tamamen Katılıyorum*, % 24.4'ü *Katılıyorum*, % 10.1'i *Kararsızım*, % 9.2'si *Katılmıyorum* ve % 12.5'i ise *Hiç Katılmıyorum* seklinde görüş belirtmişlerdir. Bu sonuca göre öğretmenin öğrenciye karşı dersteki tutumu öğrencinin derse karşı olumlu tutum geliştirmesinde etkili olduğu söylenebilir.

4.4. Alt Problemlere Yönelik Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde elde edilen verilerin çalışmanın alt problemlerine ilişkin istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.4.1. 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarıyla ilgili cinsiyete ilişkin bulgular

Bu bölümde 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarıyla ilgili cinsiyete ilişkin bulgular incelenip yorumlanarak bulgular ortaya konacaktır.

Tablo 4.4'te 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarıyla ilgili cinsiyete ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 4.4.

9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumlarıyla İlgili Cinsiyete İlişkin Bulgular

	CİNSİYET	N	$\overline{X}$	Ss	Sd	t	p
Coğrafya Dersinin Genel Özellikleri ve Önemine İlişkin Tutumları	Erkek	314	2,57	,92	556	,337	,736
	Kadın	244	2,55	,85			
Coğrafya Konularının İlgi Çekiciliği İle İlgili Tutumları	Erkek	314	2,93	,99	556	3,648	,000*
	Kadın	244	2,63	,93			
Coğrafya Dersinin Öğrenciye Sağladığı Katkıya İlişkin Tutumları	Erkek	314	2,35	,98	556	1,566	,118
	Kadın	244	2,23	,84			
Coğrafya Dersinin Gerekliliğine Dair Tutumları	Erkek	314	2,79	1,06	556	5,604	,000*
	Kadın	244	2,31	,91			
Öğretmenin Dersteki Tutumları İle İlgili Tutumları	Erkek	314	2,25	1,09	556	5,627	,000*
	Kadın	244	1,77	,91			
Coğrafya Dersinin İşlenişi İle İlgili Tutumları	Erkek	310	1,82	1,18	550	-2,105	,036
	Kadın	242	2,04	1,29			
Coğrafya Dersinde Materyal Kullanımıyla İlgili Tutumları	Erkek	312	2,90	1,44	554	-,416	,677
	Kadın	244	2,95	1,44			
Tutum Ortalama	Erkek	314	2,78	,41	556	-3,725	,000*
	Kadın	244	2,90	,30			

* p<0,05

4.4.1.1. Öğrencilerin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutumları

Tablo 4.4 doğrultusunda; 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutumlarında cinsiyet değişkenine ilişkin farkları istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (t(556)=,337, p>0,05) . Bulunan bu sonuca göre 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutumlarında cinsiyete göre değişmemektedir. Erkek öğrencilerin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutum puanı ortalamaları ($\overline{X}$=2,57) kadın öğrencilerin tutum puanı ortalamalarından ($\overline{X}$=2,55) daha yüksektir.

4.4.1.2. Öğrencilerin coğrafya konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutumları

9. sınıf öğrencilerin coğrafya konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutumlarında cinsiyet değişkenine ilişkin farkları istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t(556)=3,648$, $p<0,05$). Bulunan bu sonuca göre 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutumlarında cinsiyete göre değişmektedir. Erkek öğrencilerin coğrafya konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutum puanı ortalamaları ($\overline{X}=2,93$) kadın öğrencilerin tutum puanı ortalamalarından ($\overline{X}=2,63$) daha yüksektir.

4.4.1.3. Öğrencilerin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutumları

9. sınıf öğrencilerin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutumlarında cinsiyet değişkenine ilişkin farkları istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t(556)=1,566$, $p>0,05$). Bulunan bu sonuca göre 9. Sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutumlarında cinsiyete göre değişmemektedir. Erkek öğrencilerin coğrafya konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutum puanı ortalamaları ($\overline{X}=2,35$) kadın öğrencilerin tutum puanı ortalamalarından ($\overline{X}=2,23$) daha yüksektir.

4.4.1.4. Öğrencilerin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutumları

9. sınıf öğrencilerin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutumları cinsiyet değişkenine ilişkin farkları istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t(556)=5,604$, $p<0,05$). Bulunan bu sonuca göre 9. Sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutumlarında cinsiyete göre değişmektedir. Erkek öğrencilerin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutum puanı ortalamaları ($\overline{X}=2,79$) kadın öğrencilerin tutum puanı ortalamalarından ($\overline{X}=2,31$) daha yüksektir.

4.4.1.5. Öğrencilerin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutumları

9. sınıf öğrencilerin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutumlarında cinsiyet değişkenine ilişkin farkları istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t(556)=5,627$, $p<0,05$). Bulunan bu sonuca göre 9. sınıf öğrencilerinin öğretmenin dersteki tutumları

öğrencilerin coğrafya dersine karşı tutumları cinsiyete göre değişmektedir. Erkek öğrencilerin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutum puanı ortalamaları ($\overline{X}$=2,25) kadın öğrencilerin tutum puanı ortalamalarından ($\overline{X}$=2,77) daha düşüktür.

4.4.1.6. Öğrencilerin coğrafya dersinin işlenişi ile ilgili tutumları

9. sınıf öğrencilerin coğrafya dersinin işlenişi ile ilgili tutumları cinsiyet değişkenine ilişkin farkları istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (t(556)= -2.105, p>0,05). Bulunan bu sonuca göre 9. Sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin işlenişi ile ilgili tutumları cinsiyete göre değişmemektedir. Erkek öğrencilerin coğrafya dersinin işlenişi ile ilgili tutumlarının tutum puanı ortalamaları ($\overline{X}$=1.82) kadın öğrencilerin tutum puanı ortalamalarından ($\overline{X}$=2,04) daha düşüktür.

4.4.1.7. Öğrencilerin coğrafya dersinde materyal kullanımıyla ilgili tutumları

9. sınıf öğrencilerin coğrafya dersinde materyal kullanımıyla ilgili tutumlarında cinsiyet değişkenine ilişkin farkları istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (t(556)= -416, p>0,05). Bulunan bu sonuca göre 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinde materyal kullanımıyla ilgili tutumları cinsiyete göre değişmemektedir. Erkek öğrencilerin coğrafya dersinde materyal kullanımıyla ilgili tutumlarının tutum puanı ortalamaları ($\overline{X}$=2,90) kadın öğrencilerin tutum puanı ortalamalarından ($\overline{X}$=2,95) daha düşüktür.

Genel tutum ortalamalarına bakıldığında: Tablo 4.4'de görüldüğü gibi 9. sınıf öğrencilerinin cinsiyetleri ile coğrafya dersine yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark vardır (t(556)= -3,725, p>0,05).

Bu sonuca göre; 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir. Kadın öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumları ($\overline{X}$=2,90) erkek öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumlarına ($\overline{X}$=2,78) göre daha olumludur. Yani kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre coğrafya dersine karşı tutumları daha olumlu yöndedir.

4.4.2. 9. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türlerine ilişkin betimsel verileri ve anova sonuçları

4.4.2.1. Öğrencilerin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutumlarına ait betimsel istatistikleri ve anova sonuçları

9. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türlerinde coğrafya dersine yönelik tutumlarına ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri verilmiştir.

Tablo 4.5.

9. Sınıf Öğrencilerinin Öğrencilerin Coğrafya Dersinin Genel Özellikleri ve Önemine İlişkin Tutumlarla İlgili Öğrenim Görülen Okul Türlerine İlişkin Betimsel Verileri

Okullar	**N**	$\overline{X}$	**Ss**
K. Maraş Anadolu Lisesi	63	2,02	,55
Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip L.	44	3,00	,85
Spor Lisesi	50	2,83	,86
Güzel Sanatlar Lisesi	46	2,19	,76
Sosyal Bilimler Lisesi	64	2,28	,79
Nezihe Öksüz M.T.A.L. (Sağlık L.)	61	2,37	,58
Akdeniz M.T.A.L.(Turizm L.)	64	2,19	,86
Kadriye Çalık Anadolu L.	60	2,82	,88
Süleyman Demirel Fen L.	50	3,10	,89
K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.)	56	3,10	,93
Toplam	558	2,56	,89

9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutumlarla ilgili öğrenim görülen okul türlerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 4.6'da verilmiştir.

Tablo 4.6.

9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersinin Genel Özellikleri ve Önemine İlişkin Tutumlarla İlgili Öğrenim Görülen Okul Türlerine Göre Anlamlı Farkına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	KT	Sd	KO	F	p	Fark (Scheffe)
OKULLAR	87,019	9	9,669	15,079	,000	- Kahramanmaraş Anadolu L., Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip L., Spor L., Kadriye Çalık Anadolu L., Süleyman Demirel Fen L., K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.) - Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip L., Güzel Sanatlar L., Sosyal Bilimler L., Akdeniz M.T.A.L.(Turizm L.) - Spor L. K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.) - Güzel Sanatlar L., Süleyman Demirel Fen L., K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.) - Sosyal Bilimler L., Süleyman Demirel Fen L., K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.) - Nezihe Öksüz M.T.A.L.(Sağlık L.), Süleyman Demirel Fen L., K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.) – Akdeniz M.T.A.L.(Turizm L.), Kadriye Çalık Anadolu L., Süleyman Demirel Fen L., K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.) -
Hata	351,385	548	,641			
TOPLAM	438,405	557				

Tablo 4.6 doğrultusunda; 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutumlarında, öğrenim gördükleri okullardaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmuştur ($F_{(9-557)} = 15,079$, $p<0,05$). Bulunan bu sonuca göre 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutumları öğrenim gördükleri okullara göre değişmektedir. Bulunan anlamlı farklılığın hangi okullar arasında olduğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmış ve Kahramanmaraş Anadolu Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutum puanları ortalamaları ($\overline{X} = 2,02$) ile Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip Lisesi ($\overline{X} = 3,00$), Spor Lisesi ($\overline{X} = 2,83$), Kadriye Çalık Anadolu Lisesi ($\overline{X} = 2,82$), Süleyman Demirel Fen Lisesi ($\overline{X} = 3,10$) ve K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X} = 3.10$) öğrencilerinin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutum puanları ortalamaları ($\overline{X} = 3,00$) ile Güzel Sanatlar Lisesi ($\overline{X} = 2,19$), Sosyal Bilimler Lisesi ($\overline{X} = 2,28$) ve Akdeniz M.T.A.L.(Turizm

Lisesi) ($\overline{X}$ = 2,19) öğrencilerinin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Spor Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 2,83) ile K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 3.10) öğrencilerinin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 2,19) ile Süleyman Demirel Fen Lisesi ($\overline{X}$ = 3,10) ve K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 3.10) öğrencilerinin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 2,28) ile Süleyman Demirel Fen Lisesi ($\overline{X}$ = 3,10) ve K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 3.10) öğrencilerinin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Nezihe Öksüz M.T.A.L.(Sağlık Lisesi) öğrencilerinin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 2,37) ile Süleyman Demirel Fen Lisesi ($\overline{X}$ = 3,10) ve K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 3.10) öğrencilerinin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Akdeniz M.T.A.L.(Turizm Lisesi) öğrencilerinin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 2,19) ile Kadriye Çalık Anadolu Lisesi ($\overline{X}$ = 2,82), Süleyman Demirel Fen Lisesi ($\overline{X}$ =3,10) ve K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 3.10) öğrencilerinin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

4.4.2.2. Öğrencilerin coğrafya konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutumlarına ait betimsel istatistikleri ve anova sonuçları

Tablo 4.7.

9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Konularının İlgi Çekiciliği İle İlgili Tutumlarıyla İlgili Öğrenim Görülen Okul Türlerine İlişkin Betimsel Verileri

Okullar	**N**	$\overline{X}$	**Ss**
K. Maraş Anadolu Lisesi	63	2,10	,71
Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip L.	44	3,62	,67
Spor Lisesi	50	3,65	,77
Güzel Sanatlar Lisesi	46	2,60	,99
Sosyal Bilimler Lisesi	64	2,11	,76
Nezihe Öksüz M.T.A.L. (Sağlık L.)	61	2,53	,69
Akdeniz M.T.A.L.(Turizm L.)	64	2,69	,85
Kadriye Çalık Anadolu L.	60	2,77	,87
Süleyman Demirel Fen L.	50	2,96	1,02
K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.)	56	3,45	,85
Toplam	558	2,80	,97

9. sınıf öğrencilerinin coğrafya konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutumlarında öğrenim görülen okul türlerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 4.8'de verilmiştir.

Tablo 4.8.

9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Konularının İlgi Çekiciliği İle İlgili Tutumlarının Öğrenim Görülen Okul Türlerine Göre Anlamlı Farkına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	KT	Sd	KO	F	p	Fark (Scheffe)
OKULLAR	158,804	9	17,645	26,137	,000	- Kahramanmaraş Anadolu L., Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip L., Spor L., Kadriye Çalık Anadolu L., Süleyman Demirel Fen L., K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.) - Sütçü imam Anadolu İmam Hatip L., Güzel Sanatlar L., Sosyal Bilimler L., Nezihe Öksüz M.T.A.L.(Sağlık L.), Akdeniz M.T.A.L.(Turizm L.), Kadriye Çalık Anadolu L. - Spor L., Güzel Sanatlar L., Sosyal Bilimler L., Nezihe Öksüz M.T.A.L.(Sağlık L.), Akdeniz M.T.A.L.(Turizm L.), Kadriye Çalık Anadolu L., Süleyman Demirel Fen L. - Güzel Sanatlar L., K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.) - Sosyal Bilimler L., Kadriye Çalık Anadolu L., Süleyman Demirel Fen L., K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.) - Nezihe Öksüz M.T.A.L.(Sağlık L.), K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.) - Akdeniz M.T.A.L.(Turizm L.), K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.) - Kadriye Çalık Anadolu L., K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.)-
Hata	369,947	548	,675			
TOPLAM	528,751	557				

Tablo 4.8 doğrultusunda; 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutumları, öğrenim gördükleri okullardaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmuştur (F (9-557) = 26,137, $p<0,05$). Bulunan bu sonuca göre 9. Sınıf öğrencilerinin coğrafya konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutumları öğrenim gördükleri okullara göre değişmektedir. Bulunan anlamlı farklılığın hangi okullar arasında olduğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmış ve Kahramanmaraş Anadolu Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersi konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 2,10) ile Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip Lisesi ($\overline{X}$ =3,62), Spor Lisesi ($\overline{X}$ = 3,65), Kadriye Çalık Anadolu Lisesi ($\overline{X}$ = 2,77), Süleyman Demirel Fen Lisesi ($\overline{X}$ = 2,96) ve K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 3.45) öğrencilerinin coğrafya dersi konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Sütçü imam Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersi konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ =3,62) ile Güzel

Sanatlar Lisesi ($\overline{X}$ = 2,60), Sosyal Bilimler Lisesi ($\overline{X}$ = 2,11), Nezihe Öksüz M.T.A.L.(Sağlık Lisesi) ($\overline{X}$ = 2,53), Akdeniz M.T.A.L.(Turizm Lisesi) ($\overline{X}$ = 2,69) ve Kadriye Çalık Anadolu Lisesi ($\overline{X}$ = 2,77) öğrencilerinin coğrafya dersi konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Spor Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersi konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 3,65) ile Güzel Sanatlar Lisesi ($\overline{X}$ = 2,60), Sosyal Bilimler Lisesi ($\overline{X}$ = 2,11), Nezihe Öksüz M.T.A.L.(Sağlık Lisesi) ($\overline{X}$ = 2,53), Akdeniz M.T.A.L.(Turizm Lisesi) ($\overline{X}$ = 2,69), Kadriye Çalık Anadolu Lisesi ($\overline{X}$ = 2,77) ve Süleyman Demirel Fen Lisesi ($\overline{X}$ = 2,96) öğrencilerinin coğrafya dersi konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersi konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 2,60) ile K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 3.45) öğrencilerinin coğrafya dersi konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersi konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 2,11) ile Kadriye Çalık Anadolu Lisesi ($\overline{X}$ = 2,77), Süleyman Demirel Fen Lisesi ($\overline{X}$ = 2,96) ve K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 3.45) öğrencilerinin coğrafya dersi konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Nezihe Öksüz M.T.A.L.(Sağlık Lisesi) öğrencilerinin coğrafya dersi konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 2,53) ile K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 3.45) öğrencilerinin coğrafya dersi konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Akdeniz M.T.A.L.(Turizm Lisesi) öğrencilerinin coğrafya dersi konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 2,69) ile K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 3.45) öğrencilerinin coğrafya dersi konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Kadriye Çalık Anadolu Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersi konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 2,77) ile K.Maraş

M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 3.45) öğrencilerinin coğrafya dersi konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Bütün ülkede tüm lise türlerinde coğrafya dersi aynı müfredata göre verilmesine rağmen okul türlerine göre coğrafya dersi konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutumlarının değiştiği görülmektedir. Bu farklılığın sebeplerin bir tanesi öğretmenden kaynaklandığı düşünülebilir. Öğretmenler dersi ilgi çekici hale getirmemesi öğrencilerin derse karşı ilgisiz kalmasına neden olur. Bu durum öğrencilerin coğrafya dersine karşı olumsuz tutum geliştirmelerinde etkili olmaktadır. Bunun için öğretmenler dersi ilgi çekici hale getirmeli ve coğrafya dersinin öğrencilerin ilgisini çekebilecek şekilde anlatmaları gerekmektedir. Görsel materyaller kullanarak coğrafya dersi ilgi çekici hale getirilebilir. Araştırmamızda daha önce de değinildiği gibi öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirmelerinde öğretmenlerin büyük bir rolü vardır. Özellikle Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip Lisesi, Spor Lisesi ve Kahramanmaraş Mesleki Teknik Anadolu (Endüstri Meslek L.) liselerinde coğrafya dersinin ilgi çekiciliği ile ilgili tutumları daha olumlu çıkması büyük ölçüde öğretmenden kaynaklanmaktadır. Bu da araştırmada sıkça üzerinde durulan öğretmen faktörünü ön plan çıkarmaktadır.

Bu farklılığın diğer bir sebebi öğrencilerin; Anadolu Liseleri, Fen ve Sosyal Bilimler Liselerinde, daha çok sayısal içerikli derslere yönlendirildikleri ve bu yüzden de bu okullarda diğer liselere göre coğrafya dersinin öğrencilerin ilgisini çekmediğini şeklinde düşünülebilir. Özellikle Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip Lisesi, Spor Lisesi ve Kahramanmaraş Mesleki Teknik Anadolu (Endüstri Meslek L.) liselerinde coğrafya dersine yönelik tutumun daha olumlu çıkması bu okullarda daha çok sosyal derslere daha fazla ağılık verildiği şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca bu okullarda öğrencilerinin diğer okullara göre daha fazla haftalık coğrafya dersi görmeleriyle de ilişkili olduğu düşünülebilir. Bu da bu okullardaki öğrencilerin coğrafya dersinin ilgi çekiciliği ile ilgili tutumları olumlu olmasında etkili olduğu söylenebilir.

4.4.2.3. Öğrencilerin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutumlarına ait betimsel istatistikleri ve anova sonuçları

Tablo 4.9.

9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersinin Öğrenciye Sağladığı Katkıya İlişkin Tutumlarının Öğrenim Görülen Okul Türlerine İlişkin Betimsel Verileri

Okullar	**N**	$\overline{X}$	**Ss**
K. Maraş Anadolu Lisesi	63	2,06	,72
Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip L.	44	2,77	,84
Spor Lisesi	50	2,69	,84
Güzel Sanatlar Lisesi	46	2,18	,89
Sosyal Bilimler Lisesi	64	1,63	,62
Nezihe Öksüz M.T.A.L. (Sağlık L.)	61	2,28	,81
Akdeniz M.T.A.L.(Turizm L.)	64	2,00	,93
Kadriye Çalık Anadolu L.	60	2,37	,90
Süleyman Demirel Fen L.	50	2,38	1,00
K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.)	56	2,89	,96
Toplam	558	2,30	,92

9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutumlarıyla ilgili öğrenim görülen okul türlerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 4.10'da verilmiştir.

Tablo 4.10.

9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersinin Öğrenciye Sağladığı Katkıya İlişkin Tutumlarında Öğrenim Görülen Okul Türlerine Göre Anlamlı Farkına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	KT	Sd	KO	F	p	Fark (Scheffe)
OKULLAR	76,322	9	8,480	11,702	,000	- Kahramanmaraş Anadolu Lisesi, Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip Lisesi, K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) - Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Akdeniz M.T.A.L.(Turizm Lisesi) - Spor Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Akdeniz M.T.A.L.(Turizm Lisesi) - Güzel Sanatlar Lisesi, K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) - Sosyal Bilimler Lisesi, Nezihe Öksüz M.T.A.L.(Sağlık Lisesi), Kadriye Çalık Anadolu Lisesi, Süleyman Demirel Fen Lisesi, K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) - Akdeniz M.T.A.L.(Turizm Lisesi), K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi)-
Hata	397,131	548	,725			
TOPLAM	473,453	557				

Tablo 4.10 doğrultusunda; 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutumları, öğrenim gördükleri okullardaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmuştur (F (9-557) = 11,702, $p<0,05$). Bulunan bu sonuca göre 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutumları öğrenim gördükleri okullara göre değişmektedir. Bulunan anlamlı farklılığın hangi okullar arasında olduğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmış ve Kahramanmaraş Anadolu Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 2,06) ile Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip Lisesi ($\overline{X}$ = 2,77), K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 2,89) öğrencilerinin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 2,77) ile Sosyal Bilimler Lisesi ($\overline{X}$ = 1,63) ve Akdeniz M.T.A.L.(Turizm Lisesi) ($\overline{X}$ = 2,00) öğrencilerinin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Spor Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 2,69) ile Sosyal Bilimler Lisesi ($\overline{X}$ = 1,63) ve Akdeniz M.T.A.L.(Turizm Lisesi)(X= 2,00) öğrencilerinin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 2,00) ile K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 2,89) öğrencilerinin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 1,63) ile Nezihe Öksüz M.T.A.L.(Sağlık Lisesi) ($\overline{X}$ = 2,28), Kadriye Çalık Anadolu Lisesi ($\overline{X}$ = 2,37), Süleyman Demirel Fen Lisesi ($\overline{X}$ = 2,38) ve K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 2,89) öğrencilerinin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Akdeniz M.T.A.L.(Turizm Lisesi) öğrencilerinin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 2,00) ile K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 2,89) öğrencilerinin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

4.4.2.4. Öğrencilerin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutumlarına ait betimsel istatistikleri ve anova sonuçları

Tablo 4.11.

9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersinin Gerekliliğine Dair Tutumları İle İlgili Öğrenim Görülen Okul Türlerine İlişkin Betimsel Verileri

Okullar	**N**	$\overline{X}$	**Ss**
K. Maraş Anadolu Lisesi	63	1,98	,86
Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip L.	44	3,30	,96
Spor Lisesi	50	3,16	,94
Güzel Sanatlar Lisesi	46	2,49	1,04
Sosyal Bilimler Lisesi	64	1,97	,77
Nezihe Öksüz M.T.A.L. (Sağlık L.)	61	2,22	,59
Akdeniz M.T.A.L.(Turizm L.)	64	2,31	1,01
Kadriye Çalık Anadolu L.	60	2,69	,97
Süleyman Demirel Fen L.	50	2,73	,97
K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.)	56	3,38	,87
Toplam	558	2,58	1,02

9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutumlarının öğrenim görülen okul türlerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 4.12'de verilmiştir.

Tablo 4.12.

9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersinin Gerekliliğine Dair Tutumları İle İlgili Öğrenim Görülen Okul Türlerine Göre Anlamlı Farkına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	KT	Sd	KO	F	p	Fark (Scheffe)
OKULLAR	136,867	9	15,207	18,783	,000	-Kahramanmaraş Anadolu L., Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip L., Spor L., Kadriye Çalık Anadolu L., Süleyman Demirel Fen L., K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.) - Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip L., Güzel Sanatlar L., Sosyal Bilimler L., Nezihe Öksüz M.T.A.L.(Sağlık L.), Akdeniz M.T.A.L.(Turizm L.) - Spor L., Sosyal Bilimler L., Nezihe Öksüz M.T.A.L.(Sağlık L.), Akdeniz M.T.A.L.(Turizm L.) - Güzel Sanatlar L., K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.) - Sosyal Bilimler L., Kadriye Çalık Anadolu L., Süleyman Demirel Fen L., K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.) - Nezihe Öksüz M.T.A.L.(Sağlık L.), K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.) – Akdeniz M.T.A.L.(Turizm L.), K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.) - Kadriye Çalık Anadolu L., K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.) -
Hata	443,686	548	,810			
TOPLAM	580,553	557				

Tablo 4.12 doğrultusunda; 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutumları, öğrenim gördükleri okullardaki farka ilişkin f değeri anlamlı bulunmuştur (F (9-557) = 18,783, $p<0,05$). Bulunan bu sonuca göre 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutumları öğrenim gördükleri okullara göre değişmektedir. Bulunan anlamlı farklılığın hangi okullar arasında olduğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmış ve Kahramanmaraş Anadolu Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 1,98) ile Sütçü imam Anadolu İmam Hatip Lisesi ($\overline{X}$ =3,30), Spor Lisesi ($\overline{X}$ = 3,16), Kadriye Çalık Anadolu Lisesi ($\overline{X}$ = 2,69), Süleyman Demirel Fen Lisesi ($\overline{X}$ = 2,73) ve K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 3,38) öğrencilerinin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 3,30) ile Güzel Sanatlar Lisesi ($\overline{X}$ = 2,00), Sosyal Bilimler Lisesi ($\overline{X}$ = 1,91), Nezihe Öksüz M.T.A.L.(Sağlık Lisesi) ($\overline{X}$ =

2,22), Akdeniz M.T.A.L.(Turizm Lisesi) ($\overline{X}$ = 2,31) öğrencilerinin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Spor Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 3,16) ile Sosyal Bilimler Lisesi ($\overline{X}$ = 1,91), Nezihe Öksüz M.T.A.L.(Sağlık Lisesi) ($\overline{X}$ = 2,22), Akdeniz M.T.A.L.(Turizm Lisesi) ($\overline{X}$ = 2,31) öğrencilerinin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 2,00) ile K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 3,38) öğrencilerinin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 1,91) ile Kadriye Çalık Anadolu Lisesi ($\overline{X}$ = 2,69), Süleyman Demirel Fen Lisesi ($\overline{X}$ = 2,73) ve K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 3,38) öğrencilerinin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Nezihe Öksüz M.T.A.L.(Sağlık Lisesi) öğrencilerinin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 2,22) ile K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 3,38) öğrencilerinin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Akdeniz M.T.A.L.(Turizm Lisesi) öğrencilerinin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 2,31) ile K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 3,38) öğrencilerinin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Kadriye Çalık Anadolu Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 2,69) ile K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 3,38) öğrencilerinin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

4.4.2.5. Öğrencilerin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutumlarına ait betimsel istatistikleri ve anova sonuçları

Tablo 4.13.

9. Sınıf Öğrencilerinin Öğretmenin Dersteki Tutumları İle İlgili Tutumlarında Öğrenim Görülen Okul Türlerine İlişkin Betimsel Verileri

Okullar	N	$\overline{X}$	Ss
K. Maraş Anadolu Lisesi	63	1,49	,53
Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip L.	44	2,61	,87
Spor Lisesi	50	3,00	1,10
Güzel Sanatlar Lisesi	46	1,80	,98
Sosyal Bilimler Lisesi	64	1,40	,65
Nezihe Öksüz M.T.A.L. (Sağlık L.)	61	1,55	,58
Akdeniz M.T.A.L.(Turizm L.)	64	1,91	,93
Kadriye Çalık Anadolu L.	60	1,89	,89
Süleyman Demirel Fen L.	50	1,93	1,02
K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.)	56	3,22	,98
Toplam	558	2,05	1,05

9. sınıf öğrencilerinin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutumları öğrenim görülen okul türlerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 4.14'de verilmiştir.

Tablo 4.14.

9. Sınıf Öğrencilerinin Öğretmenin Dersteki Tutumları İle İlgili Tutumlarına İlişkin Öğrenim Görülen Okul Türlerine Göre Anlamlı Farkına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	KT	Sd	KO	F	p	Fark (Scheffe)
OKULLAR	203,389	9	22,599	30,585	,000	-Kahramanmaraş Anadolu L., Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip L., Spor L., K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.) - Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip L., Güzel Sanatlar Lisesi, Sosyal Bilimler L., Nezihe Öksüz M.T.A.L.(Sağlık L.), Akdeniz M.T.A.L.(Turizm L.), Kadriye Çalık Anadolu L. - Spor L., Güzel Sanatlar L., Sosyal Bilimler L., Nezihe Öksüz M.T.A.L.(Sağlık L.), Akdeniz M.T.A.L.(Turizm L.), Kadriye Çalık Anadolu L., Süleyman Demirel Fen L. - Güzel Sanatlar L., K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.) - Sosyal Bilimler L., K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.) - Nezihe Öksüz M.T.A.L.(Sağlık L.), K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.) - Akdeniz M.T.A.L.(Turizm L.), K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.) - Kadriye Çalık Anadolu L., K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.) -Süleyman Demirel Fen L., K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.) -
Hata	404,912	548	,739			
TOPLAM	608,301	557				

Tablo 4.14 doğrultusunda; 9. sınıf öğrencilerinin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutumlarına dair, öğrenim gördükleri okullardaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmuştur (F (9-557) = 30,585, $p<0,05$). Bulunan bu sonuca göre 9. sınıf öğrencilerinin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutumlarına dair öğrenim gördükleri okullara göre değişmektedir. Bulunan anlamlı farklılığın hangi okullar arasında olduğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmış ve Kahramanmaraş Anadolu Lisesi öğrencilerinin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 1,49) ile Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip Lisesi ($\overline{X}$ = 2,61), Spor Lisesi ($\overline{X}$ = 3,00), ve K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 3,22) öğrencilerinin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 2,61) ile Güzel Sanatlar Lisesi ($\overline{X}$ =

1,80), Sosyal Bilimler Lisesi ($\overline{X}$ = 1,40), Nezihe Öksüz M.T.A.L.(Sağlık Lisesi) ($\overline{X}$ = 1,55), Akdeniz M.T.A.L.(Turizm Lisesi) ($\overline{X}$ = 1,91) ve Kadriye Çalık Anadolu Lisesi ($\overline{X}$ = 1,89) öğrencilerinin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Spor Lisesi öğrencilerinin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 3,00) ile Güzel Sanatlar Lisesi ($\overline{X}$ = 1,80), Sosyal Bilimler Lisesi ($\overline{X}$ = 1,40), Nezihe Öksüz M.T.A.L.(Sağlık Lisesi) ($\overline{X}$ = 1,55), Akdeniz M.T.A.L.(Turizm Lisesi) ($\overline{X}$ = 1,91) ve Kadriye Çalık Anadolu Lisesi ($\overline{X}$ = 1,89) ve Süleyman Demirel Fen Lisesi ($\overline{X}$ = 1,93) öğrencilerinin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 1,80) ile K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 3,22) öğrencilerinin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 1,40) ile K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 3,22) öğrencilerinin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Nezihe Öksüz M.T.A.L. öğrencilerinin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutum puanları ortalamaları (Sağlık Lisesi) ($\overline{X}$ = 1,55) ile K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 3,22) öğrencilerinin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Akdeniz M.T.A.L. öğrencilerinin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutum puanları ortalamaları (Turizm Lisesi) ($\overline{X}$ = 1,91) ile K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 3,22) öğrencilerinin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Kadriye Çalık Anadolu Lisesi öğrencilerinin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 1,89) ile K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek

Lisesi) ($\overline{X}$ = 3,22) öğrencilerinin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Süleyman Demirel Fen Lisesi öğrencilerinin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 1,93) ile K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 3,22) öğrencilerinin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

4.4.2.6. Öğrencilerin coğrafya dersinin işlenişi ile ilgili tutumlarına ait betimsel istatistikleri ve anova sonuçları

Tablo 4.15.

9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersinin İşlenişi İle İlgili Tutumlarına Dair Öğrenim Görülen Okul Türlerine İlişkin Betimsel Verileri

Okullar	**N**	$\overline{X}$	**Ss**
K. Maraş Anadolu Lisesi	63	1,95	1,20
Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip L.	42	1,60	1,23
Spor Lisesi	50	1,64	1,19
Güzel Sanatlar Lisesi	46	2,20	1,26
Sosyal Bilimler Lisesi	64	2,69	1,57
Nezihe Öksüz M.T.A.L. (Sağlık L.)	61	2,13	1,15
Akdeniz M.T.A.L.(Turizm L.)	62	2,02	1,25
Kadriye Çalık Anadolu L.	59	1,58	,91
Süleyman Demirel Fen L.	49	1,67	1,07
K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.)	56	1,48	,85
Toplam	552	1,92	1,23

9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin işlenişi ile ilgili tutumları öğrenim görülen okul türlerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 4.16'da verilmiştir.

Tablo 4.16.

9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersinin İşlenişi İle İlgili Tutumları Öğrenim Görülen Okul Türlerine Göre Anlamlı Farkına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	KT	**Sd**	**KO**	**F**	**p**	**Fark (Scheffe)**
OKULLAR	73,582	9	8,176	5,796	,000	- Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi - Spor Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi - Sosyal Bilimler Lisesi, Kadriye Çalık Anadolu Lisesi, Süleyman Demirel Fen Lisesi, K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) -
Hata	764,584	542	1,411			
TOPLAM	838,167	551				

Tablo 4.16 doğrultusunda; 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin işlenişi ile ilgili tutumları, öğrenim gördükleri okullardaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmuştur (F (9-557) = 5,796, $p<0,05$). Bulunan bu sonuca göre 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin işlenişi ile ilgili tutumları öğrenim gördükleri okullara göre değişmektedir. Bulunan anlamlı farklılığın hangi okullar arasında olduğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmış ve Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersinin işlenişi ile ilgili tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 1,60) ile Sosyal Bilimler Lisesi ($\overline{X}$ = 2,69) öğrencilerinin coğrafya dersinin işlenişi ile ilgili tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Spor Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersinin işlenişi ile ilgili tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 1,64) ile Sosyal Bilimler Lisesi ($\overline{X}$ = 2,69) öğrencilerinin coğrafya dersinin işlenişi ile ilgili tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersinin işlenişi ile ilgili tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 2,69) ile Kadriye Çalık Anadolu Lisesi ($\overline{X}$ = 1,58), Süleyman Demirel Fen Lisesi ($\overline{X}$ = 1,67) ve K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek Lisesi) ($\overline{X}$ = 1,48) öğrencilerinin coğrafya dersinin işlenişi ile ilgili tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

4.4.2.7. Öğrencilerin coğrafya dersinde materyal kullanımıyla ilgili tutumlarına ait betimsel istatistikleri ve anova sonuçları

Tablo 4.17.

9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersinde Materyal Kullanımıyla İlgili Tutumları Öğrenim Görülen Okul Türlerine İlişkin Betimsel Verileri

Okullar	**N**	$\overline{X}$	**Ss**
K. Maraş Anadolu Lisesi	63	2,17	1,23
Sütçü İmam Anadolu İmam Hatip L.	42	3,00	1,48
Spor Lisesi	50	2,78	1,15
Güzel Sanatlar Lisesi	46	2,76	1,57
Sosyal Bilimler Lisesi	64	3,23	1,42
Nezihe Öksüz M.T.A.L. (Sağlık L.)	61	3,02	1,37
Akdeniz M.T.A.L.(Turizm L.)	64	2,47	1,49
Kadriye Çalık Anadolu L.	60	3,75	1,27
Süleyman Demirel Fen L.	50	3,20	1,43
K.Maraş M.T.A.L.(Endüstri Meslek L.)	56	2,93	1,39
Toplam	556	2,93	1,43

9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinde materyal kullanımıyla ilgili tutumları öğrenim görülen okul türlerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 4.18'de verilmiştir.

Tablo 4.18.

9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersinde Materyal Kullanımıyla İlgili Tutumları Öğrenim Görülen Okul Türlerine Göre Anlamlı Farkına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	KT	**Sd**	**KO**	**F**	**p**	**Fark (Scheffe)**
OKULLAR	102,578	9	11,398	5,987	,000	- Kahramanmaraş Anadolu Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Kadriye Çalık Anadolu Lisesi - Akdeniz M.T.A.L.(Turizm Lisesi), Kadriye Çalık Anadolu Lisesi -
Hata	1039,399	546	1,904			
TOPLAM	1141,977	555				

Tablo 4.18 doğrultusunda; 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinde materyal kullanımıyla ilgili tutumları, öğrenim gördükleri okullardaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmuştur (F (9-557) = 5,987, $p<0,05$). Bulunan bu sonuca göre 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinde materyal kullanımıyla ilgili tutumları öğrenim gördükleri okullara göre değişmektedir. Bulunan anlamlı farklılığın hangi okullar arasında olduğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmış ve Kahramanmaraş Anadolu Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersinde materyal kullanımıyla ilgili tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 2,17) ile Sosyal Bilimler Lisesi ($\overline{X}$ = 3,23) ve Kadriye Çalık Anadolu Lisesi ($\overline{X}$ = 3,75) öğrencilerinin coğrafya dersinde materyal kullanımıyla ilgili tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Akdeniz M.T.A.L.(Turizm Lisesi) öğrencilerinin coğrafya dersinde materyal kullanımıyla ilgili tutum puanları ortalamaları ($\overline{X}$ = 2,47) ile Kadriye Çalık Anadolu Lisesi ($\overline{X}$ = 3,75) öğrencilerinin coğrafya dersinde materyal kullanımıyla ilgili tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

9. sınıf öğrencilerinin coğrafyaya karşı tutumları konulu bu tez çalışmasında Kahramanmaraş'taki liselerden Kahramanmaraş Anadolu Lisesi, Sütçü İmam Anadolu İmam-Hatip Lisesi, Spor Lisesi, Güzel Sanatlar Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Kadriye Çalık Anadolu Lisesi, İMKB Süleyman Demirel Fen Lisesi, Nezihe Öksüz Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Sağlık Lisesi), Akdeniz Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Turizm Lisesi), Kahramanmaraş Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Endüstri Mesleki Teknik Anadolu Lisesi) gibi 10 farklı okul türünden 558 öğrenci ankete katılmıştır.

Ankete katılan öğrencilerin kişisel bulguları incelendiğinde;

Ankete katılan öğrencilerin toplamı 558'dir. Öğrencilerin % 43,7'sini (244 kişi) kadın, % 56,3'ü ise (314 kişi) erkek olduğu görülmektedir. Araştırmada yer alan katılımcıların cinsiyetlerine ilişkin dağılımlarına bakıldığında erkek katılımcıların oranı kadınlardan daha fazla olduğu görülmektedir.

Örnekleme katılan öğrencilerin okul türlerine ilişkin dağılımları incelendiğinde % 11,2'ünü (63 kişi) Kahramanmaraş Anadolu Lisesi, % 7,9'unu (44 kişi) Sütçü İmam Anadolu İmam-Hatip Lisesi, % 9,0'unu (50 kişi) Spor Lisesi, % 8,2'ini (46 kişi) Güzel Sanatlar Lisesi, % 11,5'ini (64 kişi) Sosyal Bilimler Lisesi, % 10,8'ini (60 kişi) Kadriye Çalık Anadolu Lisesi, % 9,0'unu (50 kişi) İMKB Süleyman Demirel Fen Lisesi, % 10,9'unu (61 kişi) Nezihe Öksüz Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Sağlık Lisesi), % 11,5'ini (64 kişi) Akdeniz Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Turizm Lisesi), % 10,0'ını (56 kişi) Kahramanmaraş Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Endüstri Mesleki Teknik Anadolu Lisesi) öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmaya yön veren temel düşünce; 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine karşı tutumunu ortaya koymaktır. Bu amaçtan hareketle Kahramanmaraş İl merkezindeki değişik okullarda eğitim gören öğrencilere anket uygulanmış, elde edilen

bulgular analiz edilerek yorumlanmış ve araştırmanın problemine ilişkin ulaşılan sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

1. 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları nedir?

Öğrencilerin görüş ortalamaları maddeler arasında farklılıklar göstermektedir. Elde edilen verilere göre, öğrencilerin coğrafya dersine yönelik genel olarak olumlu bir tutum sergiledikleri görülmektedir.

2. 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

Örnekleme katılan öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı t testi ile ortaya konmaya çalışılmıştır. Buna göre, öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumlarının cinsiyete göre farklılaştığı bulgularla ortaya konmuştur ($p=0.000<0.05$). Yani öğrencilerin coğrafya dersine karşı tutumları kız ve erkek öğrencilere göre farklılaşmaktadır.

3. 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları öğrenim gördükleri okul türüne göre farklılık göstermekte midir?

Örnekleme katılan öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumlarının okul türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığı ANOVA sonuçları ile ortaya konmaya çalışılmıştır. Buna göre, öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutum puanları ortalamalarındaki okul türüne göre görülen farklığın istatistiksel açıdan da anlamlı olduğu bulgularla ortaya konmuştur ($p=0.000<0.05$). Yani öğrencilerin coğrafya dersine karşı tutumları okul türüne göre farklılaşmaktadır.

4. Öğrencilerin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutumlarının cinsiyet ve okul türüne ilişkin sonuçlar.

Tablo 4.4 doğrultusunda; 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutumları cinsiyete göre farkları anlamlı bulunmamıştır ($p=0.337>0.05$). Bulunan bu sonuca göre 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutumları cinsiyete göre değişmemektedir.

9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutumları, öğrenim gördükleri okullara göre farkları anlamlı bulunmuştur

(p=0.000<0.05). Bulunan bu sonuca göre 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin genel özellikleri ve önemine ilişkin tutumları öğrenim gördükleri okullara göre değişmektedir.

5. Öğrencilerin coğrafya konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutumlarının cinsiyet ve okul türüne ilişkin sonuçları:

9. sınıf öğrencilerin coğrafya konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutumlarında cinsiyet değişkenine ilişkin farkları istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (p=0.000<0.05). Bulunan bu sonuca göre 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutumlarında cinsiyete göre değişmektedir.

9. sınıf öğrencilerinin coğrafya konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutumları, öğrenim gördükleri okullara göre farkları istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (p=0.000<0.05). Bulunan bu sonuca göre 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin konularının ilgi çekiciliği ile ilgili tutumları öğrenim gördükleri okullara göre değişmektedir.

6. Öğrencilerin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutumlarının cinsiyet ve okul türüne ilişkin sonuçları:

9. sınıf öğrencilerin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutumlarında cinsiyet değişkenine ilişkin farkları istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (p=0.118>0.05). Bulunan bu sonuca göre 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutum tutumlarında cinsiyete göre değişmemektedir.

9. sınıf öğrencilerin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutumları öğrenim gördükleri okullara göre farkları istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (p=0.000<0.05). Bulunan bu sonuca göre 9. Sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin öğrenciye sağladığı katkıya ilişkin tutumları öğrenim gördükleri okullara göre değişmektedir.

7. Öğrencilerin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutumlarının cinsiyet ve okul türüne ilişkin sonuçları:

9. sınıf öğrencilerin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutumları cinsiyet değişkenine ilişkin farkları istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (p=0.000<0.05).

Bulunan bu sonuca göre 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutumlarında cinsiyete göre değişmektedir.

9. sınıf öğrencilerin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutumları öğrenim gördükleri okullara göre farkları istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.000<0.05$). Bulunan bu sonuca göre 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin gerekliliğine dair tutumları öğrenim gördükleri okullara göre değişmektedir.

8. Öğretmenin dersteki tutumları öğrencilerin coğrafya dersine karşı tutumlarını etkilemekte midir? Problem cümlesine ait cinsiyet ve okul türüne ilişkin sonuçları:

9. sınıf öğrencilerin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutumlarında cinsiyet değişkenine ilişkin farkları istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.000<0.05$). Bulunan bu sonuca göre 9. sınıf öğrencilerinin öğretmenin dersteki tutumları öğrencilerin coğrafya dersine karşı tutumları cinsiyete göre değişmektedir.

9.sınıf öğrencilerin öğretmenin dersteki tutumları ile ilgili tutumları öğrenim gördükleri okullara göre farkları istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.000<0.05$). Bulunan bu sonuca göre 9. Sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine karşı tutumları öğretmenin dersteki tutumlarına göre değişmektedir.

9. Öğrencilerin coğrafya dersinin işlenişi ile ilgili tutumlarının cinsiyet ve okul türüne ilişkin sonuçları:

9. sınıf öğrencilerin coğrafya dersinin işlenişi ile ilgili tutumları cinsiyet değişkenine ilişkin farkları istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p=0.036>0.05$). Bulunan bu sonuca göre 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin işlenişi ile ilgili tutumları cinsiyete göre değişmemektedir.

9. sınıf öğrencilerin coğrafya dersinin işlenişi ile ilgili tutumları öğrenim gördükleri okullara göre farkları istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.000<0.05$). Bulunan bu sonuca göre 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinin işlenişi ile ilgili tutumları okul türüne göre değişmektedir.

10. Öğrencilerin coğrafya dersinde materyal kullanımıyla ilgili tutumlarının cinsiyet ve okul türüne ilişkin sonuçları:

9. sınıf öğrencilerin coğrafya dersinde materyal kullanımıyla ilgili tutumlarında cinsiyet değişkenine ilişkin farkları istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p=0.677>0.05$). Bulunan bu sonuca göre 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinde materyal kullanımıyla ilgili tutumları cinsiyete göre değişmemektedir.

9. sınıf öğrencilerin coğrafya dersinde materyal kullanımıyla ilgili tutumları öğrenim gördükleri okullara göre farkları istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.000<0.05$). Bulunan bu sonuca göre 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinde materyal kullanımıyla ilgili tutumları okul türüne göre değişmektedir.

5.2. Öneriler

9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine karşı tutumlarının araştırıldığı bu araştırmanın sonuçları ışığında aşağıda önerilerde bulunulmuştur.

Araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle okullarımızda etkin bir coğrafya eğitimi yapmak isteniyorsa bununla ilgili araştırmalar yapılıp sorunlar ortaya konmalıdır. Bunun için aşağıda coğrafya eğitimi ve öğretimine yönelik önerilerimiz sıralanmıştır. Bunlar:

1. Coğrafya dersinin amacına ulaşması için öncelikle öğretmenlerin, öğrencilere coğrafyanın gerekliliği ve önemi hakkında gerekli açıklamaları yapmaları gerekmektedir. Çünkü öğrencilerin çoğu coğrafyanın gerekliliğine inanmamaktadır. Bu sebepledir ki coğrafya dersine gerekli ilgi ve alakayı göstermemektedir.
2. Coğrafya dersine öğrencilerin ilgisinin çekilmesi gerekmektedir.
3. Yapılan araştırmada çıkan sonuca göre coğrafya dersinin eğlenceli hale getirilerek günlük hayatta kullanabilecekleri şekilde öğretilmelidir.
4. Coğrafya dersinde öğrencilerin derse karşı olumlu yönde motive edilmeleri gerekmektedir.
5. Coğrafya dersinde harita, atlas ve teknolojik materyallerin kullanımına daha fazla ağırlık verilmelidir.
6. Öğrencilerin önemli bir kısmı coğrafyayı yaşayarak-görerek öğrenmek istediklerini söylemektedirler. Buda gösteriyor ki coğrafyada gezi-gözlem

yöntemi önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle her eğitim-öğretim yılında birkaç kez coğrafya araştırma gezileri düzenlenmelidir.

7. Araştırmanın sonucuna göre öğrencilerin coğrafyaya karşı olumlu tutumlar geliştirmesinde öğretmen de önemli bir etkendir. Çünkü öğretmenin öğrenciler arasında ayrım yapmaması, öğrencileri eleştirmemesi gerekmektedir. Öğretmenin kendini öğrenciye sevdirmesi gerekmektedir. Çünkü öğretmeni seven öğrenci çoğu zaman dersi de sever, sevdiği derse daha çok zaman ayırır ve böylece başarıya ulaşır.
8. Edinilen bulgulara göre öğretmenlerin branşlarında yetersiz oluşu öğrencilerin coğrafyaya karşı tutumunu etkilemektedir. Bunun için coğrafya öğretmenlerine branşlarıyla ilgili olarak eğitim öğretim yılı içerisinde planlı ve programlı olarak hizmet içi seminerleri düzenlenmeli ve öğretmenin mesleki donanımını zenginleştirmek gerekmektedir. Çünkü iyi bir donanıma sahip bir öğretmen öğrencilere coğrafyayı sevdirebilir.
9. Araştırmadan çıkan diğer bir sonuca göre kız ve erkek öğrencilerin coğrafya dersine yönelik farklı tutumlar geliştirdikleri söylenebilir. Alınabilecek önlemlerde cinsiyet farklılığının dikkate alınmasının önemli olacağı söylenebilir.
10. Araştırmadan çıkan diğer bir sonuç ise 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine karşı tutumları okudukları okul türüne göre de değişmektedir. Yapılan çalışmalarda bu farklılığın dikkate alınması yararlı olabilir.

KAYNAKÇA

Açıkgöz, K. Ü. (2005). *Etkili Öğrenme ve Öğretme*. İzmir: 6. Baskı. Eğitim Dünyası Yayınları.

Akdemir, Ö. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin matematik dersine yönelik tutumları ve başarı güdüsü.* Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi /Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

Akınoğlu, O. (2005).*"Coğrafya Eğitiminin Etkililiği ve Sorunları".* Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı:12, s. 77-96.

Akınoğlu, O. (2006). *Coğrafya Eğitimi ve Toplum*. Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı: 13, s. 25-48.

Akşit, F. (2007). *Coğrafya Öğretiminde Aktif Öğrenmenin Akademik Başarı ve Tutum Üzerine Etkisi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Alım, M. & Doğanay, S. (2002). *Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı I. Sınıf Öğrencilerinin Profilleri ile Akademik Başarılarının Karşılaştırılması.* Konya: Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı:8, s. 61-74.

Alım, M. (2008). "*Lise Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumları*". Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı: 19, s. 25-33.

Atalay, İ.(2005). *Genel Fiziki Coğrafya.* İzmir: 6. Baskı. META Basım Matbaacılık Hizmetleri.

Aydın, F., Coşkun, M., & Kaya, H. (2010). *Ticaret Meslek Lisesi Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumları (Elbistan Örneği)*.Çankırı: Karabük Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 1. s. 183-203

Başaran, İ.E. (2000). *Eğitim Psikolojisi Eğitimin Psikolojik Temelleri*. Ankara: 5.Baskı. Yay Yayıncılık.

Başaran, İ.E. (2007). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Ekinoks Yayınları.

Büyükkaragöz, S. (1995). *Genel Öğretim Metotları*. Konya: 4. Baskı. Atlas Kitabevi.

Cin, M. (2007). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Coğrafya Dersine Olan ilgi Düzeyleri ve Cinsiyet Farklılıkları.* Konya: Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı:18, s. 39-48.

Çınar, R.ve Emsen, O. S. (2001). *Eğitim ve İktisadi Gelişme: Atatürk Üniversitesi'nin Erzurum İl Ekonomisi ve Sosyal Yapısı Üzerindeki etkileri.* İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 15. Sayı: 1-2, s. 91-104.

Demir, S.B. ve Koç, H. (2013). *Coğrafya Dersi Tutum Ölçeği Geliştirilmesi, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*. Ankara: Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi. s. 1765-1777

Demirci, A. (2005). *ABD'de Eğitim Sistemi ve Coğrafya Öğretimi*. İstanbul: Aktif Yayınevi.

Demirel, Ö. (1993) *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Usem Yayınları.

Demirkaya, H. & Arıbaş, K. (2004). *Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Üçüncü Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi.* Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (e-dergi), Sayı:12, s. 179-187.

Dikmenli, Y. & Aslan, C. A. (2009). *Sınıf Öğretmenliği Birinci ve Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması.* Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 10. Sayı: 2, s. 29-36.

Doğanay, H. & Doğanay, S. (2014) *Coğrafya'ya Giriş*. Ankara: 11. Baskı. Pegem Akademi.

Doğanay, H. & Zaman, S. (2002). *Ortaöğretim Coğrafya Eğitiminde Hedefler, ilkeler, Stratejiler ve Amaçlar*. Konya: Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı: 8, s. 7-26.

Doğanay, H. (2014*). Coğrafya Öğretim Yöntemleri, Liselerde Coğrafya Eğitim ve Öğretimi.* Erzurum: 6. Baskı. Pegem Akademi.

Doğanay, H., Özdemir, Ü. & Şahin, İ.F. (2011). *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*. Ankara: 2. Baskı. Pegem Akademi.

Elibüyük, M. (1990). *Türkiye'nin Tarihi Coğrafyası Bakımından Önemli Bir Kaynak, Mufassal Defterler*. Ankara: Coğrafî Araştırmaları Cilt 1(2), s. 11-4.

Elibüyük, M. (2000). *Matematik Coğrafya*. Ankara: Ekol yayıncılık.

Elmas, B. (2006). *Ortaöğretim Coğrafya Eğitiminin Temel Sorunları (Kartal İlçesi Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Erinç, S. (1977). *Vejetasyon Coğrafyası*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları No: 92.

Erol, O. (1987). *Ortaöğretim Kumrularında Sosyal Bilimler Öğretimi ve Sorunları*. İstanbul: Türk Eğitim Derneği Yayınları.

Ertürk, S. (1975). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: 2. Baskı. Yelkentepe Yayınları.

Gerber, R.V., 2001, *Attitudes to Geography in Australia*, Australian Geographer, Vol:32, No: 2, pp: 221–239.

Göcen, C. (2011). *12. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumları*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.

Gökçe, N. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Coğrafya Dersine Yönelik Tutumları.* e-Journal of New World Sciences Academy. Volume: 5. Number: 4. Article Number: 1C0257.

Güler, H.M. (2006). *Pendik İlçesinde Coğrafya Eğitimi ve Sorunları*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ortaöğretim ve Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Konya.

Güngördü, E. (2006). *Eğitim Fakülteleri İçin Coğrafyada Öğretim Yöntemleri ve Çağdaş Öğretim Yaklaşımları İlkeler ve uygulamalar*. Ankara: 2. Baskı. Asil Yayın Dağıtım.

Güngördü, E. (2010). *Liselerde Coğrafya Dersi Öğretimi*. Ankara: 2. Baskı. Gazi Kitabevi.

Güven, B. & Uzman, E. (2006). *Orta Öğretim Coğrafya Dersi Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması.* Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:14, No: 2, s. 527-236.

Hesapçıoğlu, M. (2008). *Öğretim İlke ve Yöntemleri.* Ankara: Nobel Yayınları.

İnceoğlu, M. (2010), *Tutum – Algı – İletişim*. İstanbul: 5. Baskı. İyi İşler Yayıncılık ve Matbaacılık.

İzbırak, R. (1964). *Coğrafî Terimler Sözlüğü*. Ankara: Doğuş Matbaası.

Kadıoğlu, Y. (2008). *Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Birinci ve Dördüncü Öğrencilerinin Coğrafya Derslerindeki İlgi Düzeylerinin Karşılaştırılması*. Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı: 17, s. 185-195.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2006). *Yeni İnsan ve İnsanlar (10.Basım).* İstanbul: Evrim Yayınları.

Kaptan, S. (1998). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri.* Ankara: Tek ışık Web Ofset Tesisleri.

Karabağ, S. ve Şahin, S. (2003). *Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*. Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.

Karakuyu, M. (2008). Coğrafya Eğitiminde Öğretmen Olmak ve Öğretmen Kalabilmek. R. Özey ve A.Demirci. (Editörler). *Coğrafya Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar*. İstanbul: İkinci Baskı. Aktif Yayınevi.

Karakuyu, M. (2010). Coğrafya ve Hayat boyu Öğrenme. R. Özey ve S. İncekara. (Editörler). *Coğrafya Eğitiminde Kavram ve Değişimler*. Ankara: Birinci Baskı. Pegem Akademi.

Karasar, N. (2003*).* *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: 12.Baskı, Nobel Yayın Dağıtım.

Kaya, H. (2013). *Neden Coğrafya? Neden Coğrafya Eğitimi?* Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.

Kayan, İ. (2000). *Türkiye Üniversitelerinde Coğrafya Eğitimi Amaç, Yeni Hedefler, Sorunlar ve Öneriler.* İzmir: Ege Coğrafya Dergisi, Sayı:11, s. 7-22.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Coğrafya Dersi Öğretim Programı.

Oğuzkan, A.F. (1981). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: 2. Baskı. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Özçağlar, A. (2011). *Coğrafyaya Giriş*. Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık.

Özgen, N. & Bindak, R. (2009). "*Lise Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi Siirt Örneği*." Ankara: Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 2, s. 421-440.

Özgen, N. & Çelik, H.C. (2008). *Üniversite Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutum Değişkenlerinin Kümeleme Analizi ile incelenmesi (Siirt Eğitim Fakültesi Örneği)*. İstanbul: Marmara Coğrafya Dergisi Sayı: 17, s. 67-78

Öztürk, B. (1999). *Öğrenme ve Öğretmede Dikkat*. Milli Eğitim Dergisi. Sayı: 144

Pınar, A. & Meydan, A. (2005). *Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Karsı Tutumları.* Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:19.

Senemoğlu, N. (2011). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim, Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: 19. Baskı. Pegem Akademi.

Sevilmiş (Kara), F.D. (2006). *Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Akademik Benlik ve Tutumları ile Başarıları Arasındaki ilişki (İzmir/Konak Ölçesi Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

Sönmez, V. (2005). *Bilimsel Araştırmalarda Yapılan Yanlışlıklar*. Ankara: Eğitim Araştırmaları Dergisi, Sayı:18, s. 150–170.

Şahin, C. (2003). *Türkiye'de Coğrafya Öğretimi (Sorunlar - Çözüm Önerileri*). Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.

Şahin, V. (2015). *Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Olan İlgi ve Algıları: (Tekirdağ Örneği).* Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/3 Winter 2015, p. 817-832, ISSN: 1308-2140,

Tanrıöğen, A. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: 4. Baskı. Anı Yayıncılık.

Tanoğlu, A. (1966). *Nüfus ve Yerleşme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi. Taş Matbaası.

Taş, H.U. (2012). *Tasarruf Bilinci Oluşturmada Coğrafya Eğitiminin Yeri ve Önemi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: 3. Baskı. Nobel Basımevi.

Tekinarslan, H. (2006). *Lise Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Karşı Tutumlarının Değerlendirilmesi.* Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Tümertekin, E. & Özgüç, N. (2015), *Beşeri Coğrafya: İnsan-Kültür-Mekan*. İstanbul: 15. Baskı. Çantay Kitabevi.

Türk Dil Kurumu. (1993). Türkçe Sözlüğü. Ankara: TDK.

Ulusoy, K. & Gülüm, K. (2009). *Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğrencilerinin Tarih ve Coğrafya Derslerine Yönelik Tutumları(Adıyaman Örneği).* Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Sayı: 25, s. 149-160.

Uzunöz, A. (2011). *Devolopıng An Attıtute Scale For Secondary School Geography Lesson.* E-Journal Of Hew World Sciences Acedeme. Volume: 6, Number: 1.

Ülgen, G. (1995). *Eğitim Psikolojisi: Birey ve Öğrenme*. Ankara: Bilim Yayınları.

Ülgen, G. (1997). *Eğitim Psikolojisi: Kavramlar, İlkeler, Yöntemler, Kuramlar ve Uygulamalar*. Ankara: Alkım Yayınevi.

Varış, F. (1987), *Eğitim Bilimine Giriş*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Yörü, S. (2007). *Vatan Sevgisi ve Yurttaşlık Bilinci Oluşturmada Lise Coğrafya Derslerinin Yerinin Değerlendirilmesi.* Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.

Zaman, S. & Coşkun, O. (2007). *Orta Öğretim Öğrencilerinin Coğrafya Derslerine Karsı Tutumları Üzerine Bir Araştırma (Erzurum Örneği)*. Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı:17, s. 17-31

EKLER

EK 1. Coğrafya Dersine Yönelik Tutum Ölçeği

Sevgili Öğrenci,

Bu ölçek, Coğrafya dersine ilişkin tutumlarınızı belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıda Coğrafya dersine ilişkin tutumunuzu belirlemeyi amaçlayan 39 adet cümle bulunmaktadır. Her bir cümleyi dikkatlice okuduktan sonra, cümlelere ne derece katıldığınızı belirlemek için cümlelerin sağındaki seçeneklerden size en uygun olan yalnız bir tanesini (**X**) işareti koyarak işaretleyiniz. İşaretlediğiniz seçeneklerin doğru ya da yanlış olması söz konusu değildir. Cümlelerden hiçbirini yanıtsız bırakmayınız. Teşekkür ederiz.

Yrd. Doç. Dr. Bülent Güven

Yrd. Doç. Dr. Ersin Uzman

Coğrafya Dersine Yönelik Tutumlar	**Tamamen Katılıyorum**	**Katılıyorum**	**Kararsızım**	**Katılmıyorum**	**Hiç Katılmıyorum**
1. Coğrafya dersini sıkıcı buluyorum.					
2. Çalışsam da Coğrafya dersinden düşük notlar alıyorum.					
3. Coğrafya dersi genel kültürümü artırıyor.					
4. Coğrafya dersinde öğretmenimizin sürekli eleştirmesi beni dersten soğutuyor.					
5. Coğrafya derslerini diğer derslere göre daha zevkli buluyorum.					
6. Coğrafya dersine karşı ilgi duymuyorum.					
7. Coğrafya dersini ezber olduğu için sevmiyorum.					
8. Coğrafya dersi öğretmenimin yetersiz oluşu beni dersten soğutuyor.					
9. Coğrafya dersi kitaplarını yeterli bulmuyorum.					
10. Coğrafya dersi konularını anlamakta güçlük çekiyorum.					
11. Coğrafya dersi konularını çabuk unuttuğum için çalışmak içimden gelmiyor.					
12. Coğrafya dersini yaşayarak-görerek öğrenmek isterim.					
13. Coğrafya dersine çalışmak zorunda olduğum için çalışıyorum.					
14. Coğrafya herkes için gerekli ve önemli bir derstir.					
15. Coğrafya dersi merakımı gideriyor.					

16. Coğrafya dersi güncel bilgileri içerdiğinde hoşuma gidiyor.					
17. Coğrafya dersinin işlenişi hoşuma gitmiyor.					

Coğrafya Dersine Yönelik Tutumlar	**Tamamen Katılıyorum**	**Katılıyorum**	**Kararsızım**	**Katılmıyorum**	**Hiç Katılmıyorum**
18. Coğrafya derslerinde daha çok şey öğrenmek isterim.					
19. Coğrafya dersine harcadığım zamanda başka şeyler yapmak isterim.					
20. Coğrafya dersinin eğlenceli hale gelmesini istiyorum.					
21. Coğrafya dersini yaşadığım çevre konusunda beni bilgilendirdiği için seviyorum.					
22. Coğrafya dersini doğa olayları hakkında bilgi verdiği için seviyorum.					
23. Coğrafya dersini derse ilgi duyanlarla işlemek istiyorum.					
24. Coğrafya dersinin yararlı olduğuna inandığım için seviyorum					
25. Coğrafya dersine için kullandığımız defteri sevmiyorum.					
26. Coğrafya dersinde ülkemi ve dünyamızı tanıma fırsatı bulduğum için mutlu olurum.					
27. Coğrafya dersi öğretmenimin konuları işlerken istekli olması dersin zevkli geçmesini sağlar.					
28. Coğrafya dersinde harita çizmek hoşuma gidiyor.					
29. Coğrafya dersi öğretmenimin arkadaşça tavırları beni derse çekiyor.					
30. Coğrafya dersini kabiliyetim olduğu için seviyorum.					
31. Coğrafya dersini çalışmaktan büyük bir zevk duyuyorum.					
32. Coğrafya dersinde işlediğimiz konuları yeterli bulmuyorum.					
33. Coğrafya dersini anlamsız ve gereksiz buluyorum.					
34. Coğrafya dersi benim için öncelikli dersler arasında yer almıyor.					
35. Coğrafya dersinin olduğu gün okula gitmek içimden gelmiyor.					
36. Coğrafya dersini kolay ve anlaşılır bir ders olduğu için seviyorum.					
37. Coğrafya dersinde öğrendiğim bilgileri başkalarıyla paylaşmak hoşuma gidiyor.					
38. Coğrafya dersinde öğrendiğim bilgileri günlük yaşamda kullanmam beni coğrafyayla ilgili yeni şeyler öğrenmeye isteklendiriyor.					
39. Coğrafya dersinin olduğu günü sabırsızlıkla bekliyorum.					

ÖZ GEÇMİŞ

1992 yılında Kahramanmaraş'ta doğdu. İlk ve ortaokulu Çukurhisar Köyü Ortaokulunda, liseyi Kahramanmaraş Lisesinde okudu. 2009 yılında Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümüne kayıt yaptırdı. Lisans Öğretimini 2013 yılında bitirdikten sonra 2014 yılında Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Coğrafya Öğretmenliği Anabilim Dalında yüksek lisans yapmaya hak kazandı.